

Fark Yaratmak: Merkezi yönetime halkın katılımını değerlendirmek için rehber

Diane Warburton (Shared Practice / Involve)
Richard Wilson (Involve) ve Elspeth
Rainbow (Anayasal İşler Bakanlığı)

Bu rehber İngiltere Büyükelçiliği tarafından finanse edilen Stratejik Planlama ve Politika Geliştirmede Katılımcılık Projesi kapsamında Türkçeye çevrilmiştir

Fark Yaratmak:

Merkezi yönetime

halkın katılımını

değerlendirmek için

rehber

Making a Difference: A guide to evaluating public participation in central government

Diane Warburton, Richard Wilson, Elspeth Rainbow

Çeviri Hakkında

Bu rehber Stratejik Planlama ve Politika Geliştirmede Katılımcılık Projesi kapsamında Türkçeye çevrilmiştir. Proje Birleşik Krallık Stratejik Program Fonu-Avrupa'yı Birleştirme Programı tarafından desteklenmektedir. TEPAV tarafından yürütülen projenin ana yararlanıcısı Devlet Planlama Teşkilatı olup stratejik plan yapmakla yükümlü merkezi yönetim kuruluşları projenin hedef kitesini oluşturmaktadır.

İngilizce'den çeviren: Burcu Toksabay

Yayıma hazırlayan: Emre Koyuncu

© Involve ve Shared Practice

Involve 212 High Holborn Londra WC1V 7BF

020 7632 0120 info@involve.org.uk www.involve.org.uk

Involve Hakkında

Involve halk katılımının teori ve uygulaması üzerine uzmanlaşan kar amacı gütmeyen bir kuruluştur. Halkın katılımının bireylerin hayatlarını nasıl olumlu ve üretken anlamda değiştirebileceğini ve kurumların çalışma pratiklerini iyileştirebileceğini göstermek üzere çalışmalarını devam ettirmektedir.

Involve halkın katılımı ile ilgilenen kuruluşlara ve bireylere tavsiye, eğitim, araştırma, faaliyet ve ağ kurma hizmetleri sunar. Dört temel faaliyeti bulunmaktadır:

Savunuculuk – yurttaşların gerçekten güçlendirilmesi için savunuculuk faaliyetleri yapmak

Yeni Düşünceler – neyin işe yaradığının anlaşılmasını sağlamak

Daha İyi Uygulamalar – kurumları ve yurttaşları desteklemek

Ağ Kurma – katılım ve güçlendirme alanlarındaki kişileri bir araya getirmek

Involve'a katılın

Involve'un yayınları ve faaliyetleri hakkında daha fazla bilgi almak veya İngiltere'de halkın katılımı ve yurttaşların güçlendirilmesi konusunda iki aylık haber bültenimizi almak için, lütfen info@involve.org.uk adresine e-mail gönderiniz.

İçindekiler

Giriş	1
Değerlendirme nasıl faydalı olabilir?	3
Kamu politika yapımına halkın katılımı	5
Amaçları düşünmek	6
Değerlendirmeye ne zaman başlanmalı?	9
Başarıyı ölçmek	11
Değerlendirme yapmak : Neyi kapsamalı?	14
Değerlendirme yapmak: Nasıl yapmalı?	16
Değerlendirmeden sonra	19
Ek 1 Sözlük	20
Ek 2 Katılımın maliyetleri ve faydaları	25
Ek 3 Sizin Sağlığınız, Sizin Bakımınız, Sizin Kararınız – bir değerlendirme örneği	30
Ek 4 İyi uygulama ilkeleri	41
Ek 5 Katılım rehberleri	45

Giriş

Halk katılımı artık kamu politika yapımının merkezi bir ögesi haline gelmiştir. Faaliyetler, sağlık ve sosyal bakım konusundaki Beyaz Kitap'a halkın katılımını sağlamak için gerçekleştirilen Sizin Sağlığınız, Sizin Bakımınız, Sizin Kararınız girişimi gibi 40.000'den fazla cevap alan büyük faaliyetlerden, yalnızca 12 kişiyi içeren nanoteknoloji hakkındaki bir yurttaş jürisine kadar uzanmaktadır.

Katılımın boyutu ne olursa olsun, etkili planlama aşağıdaki öğeleri düşünmeyi gerektirir:

Amaç + süreç + bağlam = sonuç

Girişimin başarısı aşağıdaki üç ögeye bağlı olacaktır:

- **Amaç** (Ne için? Neye ulaşmak istiyorsunuz?)
- **Süreç** (Nasıl yapılmalı – boyut, kaynaklar, süreler, kimi katmalı, yöntemler?)
- Gerçekleştiği **bağlam** (Başka neler oluyor? Dikkate alınması gereken bir geçmiş var mı?)

Eğer bütün girişim iyi planlanırsa, bu öğelerin tamamı başarılı bir **sonuca** yol açacaktır.

Değerlendirme başarılı bir katılım girişimini planlamak ve yönetmek konusunda yardımcı olabilir. İyi bir halk katılımı planlamak için başka pek çok mesele de dikkate alınmalıdır ve bu konuda yardımcı olabilecek pek çok rehber bulunmaktadır (bkz. Ek 5). Ancak, bu belge değerlendirmenin şu amaçlarla kullanılması için bazı özel fikirler sunmaktadır:

- Katılım için hedeflerin belirlenmesi
- İlerlemenin izlenmesi ve başarıların ölçülmesi
- Çıkarılan derslerin belirlenmesi ve uygulamayı iyileştirmeye yardımcı olunması

Değerlendirme, halk katılımının görece daha yeni bir ögesidir ancak katılım daha yaygın ve daha büyük ölçekli hale geldikçe önemi artmaktadır. Dolayısıyla, hesap verebilirliği arttırmak ve deneyimlerden ders almak için farklı yaklaşımların etkililiğini değerlendirmek ihtiyacı daha da önem kazanmaktadır.

Değerlendirmenin büyük bir araştırmayı içermesi gerekmemektedir (ancak bu bazı durumlarda arzu edilen ve hatta gerekli bir şey olabilir). Temel olarak, bir değerlendirmenin aşağıdaki üç temel soruya yanıt vermeye yardımcı olması gerekir:

- **Girişim başarılı olmuş mudur?** (örneğin hedeflere ve amaçlara ulaşmış mı ve diğer başarılarla neden olmuş mudur)
- **Süreç işlemiş midir?** (örneğin, neler olmuş, neler işe yararmış ve

neler daha az işe yaramıştır ve gelecekteki katılımcı faaliyetler için alınan dersler)

- **Sürecin ne tür etkileri olmuştur?** (örneğin katılımcılar üzerinde, politikanın kalitesi üzerinde, politika yapıcılarının üzerinde ve dahil olan diğerleri üzerinde)

1 Değerlendirme nasıl faydalı olabilir?

Değerlendirme halkın katılımı ile ilgili çalışmalara dört temel yolla yardımcı olabilir:

- Başarıyı ölçmek / değerlendirmek için pratik yollar bulmak yoluyla eylemin amaçlarını belirlemek (örneğin amaçlar için başarı konusunda açık kriterler belirleyerek)
- Özellikle eylemin amaçları bakımından ilerleme konusunda, çalışma ilerledikçe gözden geçirme ve üzerinde çalışmayı sağlayarak proje ve program yönetimi ve gelişimini iyileştirmek
- Neler yapıldığını ve bunların ne tür başarılarla neden olduğunu tam olarak raporlayarak hesap verebilirliği (örneğin kamusal fonlar için) arttırmak. Bazı durumlarda bunlar performans yönetimi ile de ilişkilendirilebilir
- Neyin işe yaradığı ve farklı yaklaşımların ne tür etkilere neden olduğu konusunda somut deliller ve bilgi birikimini geliştirerek gelecekteki uygulama ve politikaları iyileştirmek.

Denetim veya öğrenme?

Değerlendirme, aşağıdakiler gibi sorulara yanıt vererek basit bir denetim sağlayabilir:

- Yapacağımızı söylediğimiz şeyi yaptık mı?
- Hedeflerimize ulaştık mı?

Ayrıca, aşağıdakiler gibi sorulara yanıt vererek, neyin neden olduğunu dikkate alan daha derinlemesine bir inceleme sağlayabilir:

- Kendi belirlediğimiz amaçlar doğru amaçlar mıydı?
- Katılımcılar, izlenen politika, karar alma süreçlerimiz vb. üzerindeki etkiler neler olmuştur?
- Gelecek için neler öğrendik?

Değerlendirmenin amacı değerlendirmenin tasarımını nasıl belirliyorsa; katılımın amacı da katılımın tasarım ve yöntemlerini tıpatıp aynı şekilde belirler. Örneğin:

- Eğer değerlendirme bir denetim için tasarlandıysa, bir dizi istatistiksel yöntem gerekecek ve belli hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını göstermek üzere veri toplanacaktır
- Eğer değerlendirme katılımcıların ve politika yapımcıların ve hükümetin öğrenmesi için tasarlandıysa, belli bir şeyin neden ve nasıl işe yaradığını veya yaramadığını tarif etmek ve göstermek için bireysel ve grup görüşmeleri, gözlem ve hikâyelerin toplanması gibi daha niteliksel yöntemler kullanılabilir. Raporlama yöntemlerinin de öğrenmesi

amaçlanan kişilere çekici gelecek şekilde tasarlanması gerekir.

Bağımsız mı kurum içinde mi?

Değerlendirme bağımsız bir değerlendirmeci veya katılım / politika sürecini yöneten ekibin bir üyesi tarafından gerçekleştirilebilir. Değerlendirmenin dış meşruiyetini sağlamak üzere bağımsız olması önemli olabilir; ancak değerlendirmenin ana amacı kurum içi öğrenme ise bütün sürecin kurum içinde gerçekleştirilmesi en uygun yöntem olabilir. Ancak, bir değerlendirme rolünün belirlenmesi ve değerlendirme konusunda sorumluluğun açık şekilde tarif edilmesi her zaman önemlidir.

2 Kamu politika yapımına halkın katılımı

Halkın politika yapım sürecine katılımını sağlamak önemli bir adımdır. Eğer bu doğru şekilde yapılmazsa, yalnızca ilgili politika girişiminin değil, aynı zamanda politikayı geliştiren örgütlerin de saygınlığına zarar verebilir.

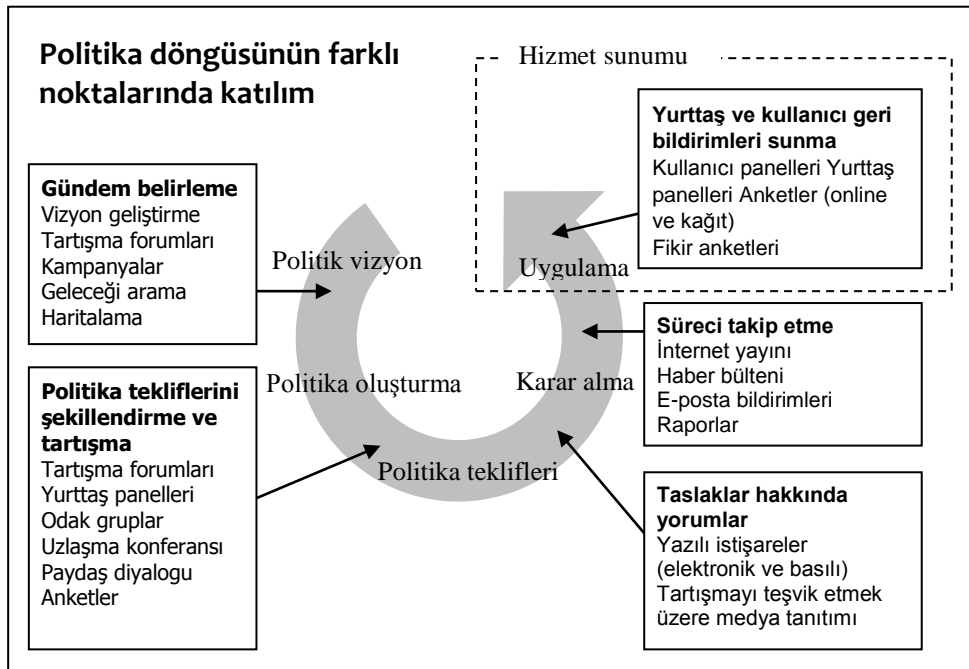
Bazı durumlarda halk katılımı gerçekleştirilmemelidir. Örneğin:

- Eğer bir karar hali hazırda etkili bir şekilde alınmışsa ve değişim mümkün değilse
- Zorunlu olmasından dolayı yalnızca kontrol listesindeki işlerden birini yapıldı olarak işaretlemek için bu süreç başlatılıyorsa ve katılım sürecinin sonunda çıkacak sonucu dikkate almak niyeti bulunmuyorsa
- Hemen bir karar almak çok zor olduğu için bir erteleme taktiği olarak kullanılacaksa ve katılım sonuçta gerçekleşecek karar alma sürecinin önemli bir parçası olarak görülüyorsa

Politikada değişiklik mümkün olduğu ve katılımın sonuçları bir fark yarattığı sürece, halk katılımının düşünülmesinde fayda vardır.

Politika sürecinin herhangi bir aşamasında bu olabilir (bkz. aşağıdaki şekil).

Politika sürecinin bulunduğu aşama, katılım için bağlamın bir parçası olduğundan, kullanılacak katılım yöntemlerinin çeşitleri bakımından (şekilde de gösterildiği gibi) bir göstergedir. Ancak ana etken katılımın amacıdır ki bu belli amaçları dikkate almak anlamına gelmektedir.

3 Amaçları düşünmek

Bütün halk katılımı faaliyetlerinin genel amacı, politikada bir fark yaratacak etkili bir halk katılımı temin etmektir. Fikirler, bağlılık, doğrulama, meşruiyet veya isteklilik arıyor olabilirsiniz... ama önemli olan bunların politikanın içeriğine bir değişikliğe neden olabilmesidir.

Değerlendirmecinin de halk katılımı faaliyetlerinin amaçlarının resmi olarak belirlenmesine dahil edilmesi iki nedenden dolayı faydalı olabilir:

- Amaçların gerçekçi, ulaşılabilir ve ölçülebilir ve amaçlara ulaşma konusundaki başarının görece kolay ölçülebilir ve raporlanabilir (içsel ve/veya dışsal olarak) olması için verilerin toplanabilir olduğundan emin olmak
- Faaliyetin başarılı olup olmadığına dair "hislerin" etkilenmesine engel olmak amacıyla, faaliyetle ilgili olarak açıkça dile getirilmesi gereken herhangi bir saklı amaç / ifade edilmemiş umut bulunmadığından emin olmak. Faaliyetin neyi başarması gerektiği ve neyi başarabileceği konusundaki beklentiler hakkında "varsayımları ortaya çıkarmak" ve bu varsayımların ifade edilen amaçlarda açıkça dile getirilerek ayrıntılı bir planlama sürecinde dikkate alınmasını sağlamak değerlendirmecinin görevinin bir parçasıdır.

Genellikle, yönetimin belli bir politika sürecine toplumu dahil etmek istemesinin dört temel nedeni vardır:

- Yönetimin iyileştirilmesi: Demokratik meşruiyet, hesap verebilirlik, güven, yurttaşların hakları, güçlendirme vb. süreçlere katkıda bulunmak
- Sosyal sermaye ve sosyal adalet: Dışlanmayı önlemek ve eşitliği arttırmak ve ilişki, ağ ve sahiplenmeyi arttırmak
- Hizmetlerin, projelerin ve programların kalitelerinin artması: İhtiyaçları karşılayan ve geniş sosyal değerleri yansıtan daha etkili ve daha iyi hizmetler
- Kapasite geliştirme ve öğrenme: Güveni, becerileri, anlayışı, farkındalığı ve bilgi birikimini arttırmak.

Bütün katılım faaliyetleri bu amaçlardan birden fazlasını gerçekleştirebilir ancak belli bir faaliyetin tam olarak amaçları hakkında mümkün olduğunca açık olmak başarıyı ölçmek bakımından faydalı olacaktır. Aşağıdaki kutularda iki örnek özetlenmiştir:

Örnek 1

Sizin Sağlığınız, Sizin Bakımınız, Sizin Kararınız istişare faaliyetinin amaçları

- Politika önceliklerini belirlemek ve gelecekteki bakım hizmetleri için yeni yaklaşımlar tasarlamak üzere toplumun, bakım hizmetleri sunanların ve yönetimin işbirliği içinde çalışması.
- Politika karar alma sürecine halkın katılım düzeyini arttırmak.
- Kişiselleştirilmiş ve toplum merkezli bakımın geleceği hakkında yerel ve ulusal düzeylerde görünür bir toplumsal tartışma yaratmak.

Katılım faaliyetinin belli bir süre boyunca devam ediyor olması veya politika sürecinin öğelerinin her biri için farklı katılım türlerinin bulunması mümkündür.

Dolayısıyla, sürecin farklı safhaları veya parçaları için farklı amaçlar belirlemek (bkz. aşağıdaki kutu) mantıklı olabilir.

Örnek 2

Ulusal Atık Diyalogu için Amaçlar

Aşama 1 – Sürdürülebilir Atık Yönetimi için Etkin Çözümler Bulmak (1999-2001) faaliyeti hedef ve amaçlarını iki soru halinde ifade etmiştir:

- Sürdürülebilir atık yönetimi konusunda ilerlemeyi etkileyen temel meseleler nelerdir?
- İlerlemenin önündeki engelleri kaldırmak için ne yapabiliriz?

Aşama 2 – Sürdürülebilir Atık Yönetimini Geliştirmek (2001-2002) faaliyeti amaçlarını aşağıdaki üç misyon ifadesiyle açıklamıştır:

- Yeni atık tesisleri için planlama ve karar alma sürecinin etrafındaki karmaşık ve tartışmalı konuları ele almak;
- Bu konuların nasıl ele alınabileceği konusunda tavsiyelerde bulunmak;
- Atıkla ilgili karar alma süreçlerine katılan ve bunlardan etkilenen paydaşlar arasında ilişki kurmak ve birbirlerini anlamalarını sağlamak.

Aşama 3 - Başarılı Atık Farkındalığı Kampanyaları (Kültürel Değişim araç kutusu) (2001-2003) faaliyetinin aşağıdaki amaçları bulunmaktaydı:

- İnsanların, atığın azaltılmasına ve geri dönüşümün desteklenmesine neden olacak başarılı atık farkındalığı kampanyaları yürütmelerini sağlayacak bir araç kutusu üretmek;
- Önceki kampanyaları değerlendirmek ve belirlenmiş temel başarı kriterleri bakımından incelemek;
- Gelecekte daha etkili atık farkındalığı kampanyalarının yürütülmesini sağlamak;
- İnsanların atıkları ile ne yaptığına ilişkin kültürdeki değişimi hızlandırmak.

Örnek 2’de anılan Ulusal Atık Diyalogu’nda da görülebileceği gibi, bu amaçlarda, Aşama 1’deki geniş politika geliştirmeden Safha 3’teki materyallerin ayrıntılı bir şekilde geliştirilmesi ve üretilmesine kadar, farklı düzeylerde faaliyetler ve katılım ifade edilmiştir. Bu durumda, sürecin tamamı boyunca aynı yöntem kullanılmıştır:

Katılımcılar arasında uzlaşmayı sağlamak üzere resmi bir paydaş diyalogu. Bu, araştırma ve ürünlerin ana hatlarını geliştiren çalışma grupları ile desteklenmiştir.

Amaçları belirlerken, katılımın niteliğini çok erken bir aşamada belirlemek faydalı olacaktır. Genel olarak kullanılan yaklaşım, halkın sahip olacağını etkinin derinliği hakkında düşündürmektir.

Uluslararası Halk Katılımı Derneği (The International Association of Public Participation), aşağıda sunulduğu üzere bir dizi katılım düzeyini içeren bir yelpaze geliştirmiştir:

Halk katılımının amaçları				
Halk etkisinin artan düzeyi →				
Bilgilendirme	Danışma	Dahil etmek	İşbirliği yapmak	Yetkilendirmek
Halka, sorunu, alternatifleri, olanakları ve/veya çözümleri anlamaları için yardımcı olacak dengeli ve objektif bilgilerin sunulması	Analiz, alternatifler ve/veya kararlar hakkında toplumun geri bildirimlerini almak	Halkın kaygılarının ve isteklerinin tutarlı bir şekilde anlaşılmasının ve dikkate alınmasının sağlanması için süreç boyunca doğrudan toplumla beraber çalışmak.	Alternatiflerin geliştirilmesi ve tercih edilen çözümün belirlenmesi de dahil olmak üzere kararın her yönünde halkla beraber çalışmak	Nihai karar yapımı yetkisini topluma vermek

Etki düzeyi, faaliyetin amaçlarının ifade edilme şeklini ve dolayısıyla kullanılan yöntemi etkileyecektir. Örneğin:

- Sizin Sağlığınız, Sizin Bakımınız, Sizin Kararınız faaliyeti "ortaklığı" ("işbirliği" düzeyi) amaçlamaktayken, seçilen yöntem bir "Dahil etme" yöntemiymi (çıkan verilerin karar alma sürecine dahil edildiği bir dizi tartışma formu).
- Ulusal Atık Diyalogu, politika kararlarının katılımcılar tarafından ortaklaşa alındığı ve grubun üyeleri tarafından kendi adlarına ortaya konduğu bir "işbirliği" yöntemiymi. Kullanılan konsensüs oluşturma yöntemi bu düzeydeki etkiyi sağlamak üzere tasarlanmıştı.

4 Değerlendirmeye ne zaman başlanmalı?

Değerlendirmenin, ne tür sonuçlara ulaşıldığını görmek için genellikle, sürecin sonunda gerçekleştirildiği düşünülmektedir. Sürecin sonunda yapılan bir değerlendirme, sürecin tamamının incelenmesi için gereklidir. Ancak, değerlendirmeyi sürecin sonunda ele almak çok geç olacaktır, değerlendirme süreci çok daha erken bir aşamada başlamalıdır.

Erken değerlendirme yapmak çok büyük öneme sahiptir. Katılımla amaçlanan önemli sonuçların pek çoğu soyuttur (örneğin geliştirilen ilişkiler, değiştirilen bakış açıları) ve başarının ölçülmesi için gerekli olan kanıtlar genellikle bağlama oldukça dayalı ve öznedir. Dolayısıyla, verilerin anlamlı olabilecek bir zenginlikte olması için katılım sırasında ve katılım süreci sona erdiğinde ve etkiler bilindiğinde toplanması gerekmektedir.

Bir halk katılımı sürecini tasarlamak için gereken basit bir plan aşağıdaki adımları içerebilir:

Adım 1 – Katılımın kapsamını belirlemek için bir planlama / tasarım grubu kurmak. Özel olarak katılım faaliyetine odaklanan küçük bir gruba sahip olmak faydalı olacaktır; ancak bu grubun genel politika geliştirme planlama gruplarıyla yakın ilişki içinde olması gerekecektir. Bu grup, faaliyetin amaçları, yöntemleri, ölçeği ve kapsamı (neyin faaliyetin bir parçası olacağı ve olmayacağı) vb. konularda karar verecektir.

Adım 2 – Ayrıntılı proje planına karar vermek. Bunun, ölçek, süre, önemli tarihler ve eylemler, mevcut ve gerekli kaynaklar, yer(ler), iletişim (bkz. aşağıda Adım 4) gibi konuları kapsaması gerekecektir.

Adım 3 – Uygulama. Faaliyetin yapılacağı yerler için rezervasyon yapmak ve bilgilendirme materyallerini hazırlamaktan, eğer uygunsa, katılımcıları çağırmak, yemek servisini planlamak, tartışma ve kararları kayıt altına almak, katılımcılara neye karar verdikleri / ne söyledikleri hakkında ve bu kararlar / yorumlar ile ne yapıldığı konusunda rapor vermeye kadar.

Adım 4 – İletişim. Katılımcıların önemli bir şeye katılmakta olduklarını hissetmelerini sağlamak (bu konuda medyanın ilgisi faydalı olabilir) ve genel olarak topluluğun (çıkart grubu veya coğrafi bölge veya bütün ülkenin) eğer isterlerse nasıl katılabileceklerini bilmelerini (yine, eğer uygunsa) sağlamak için gereklidir.

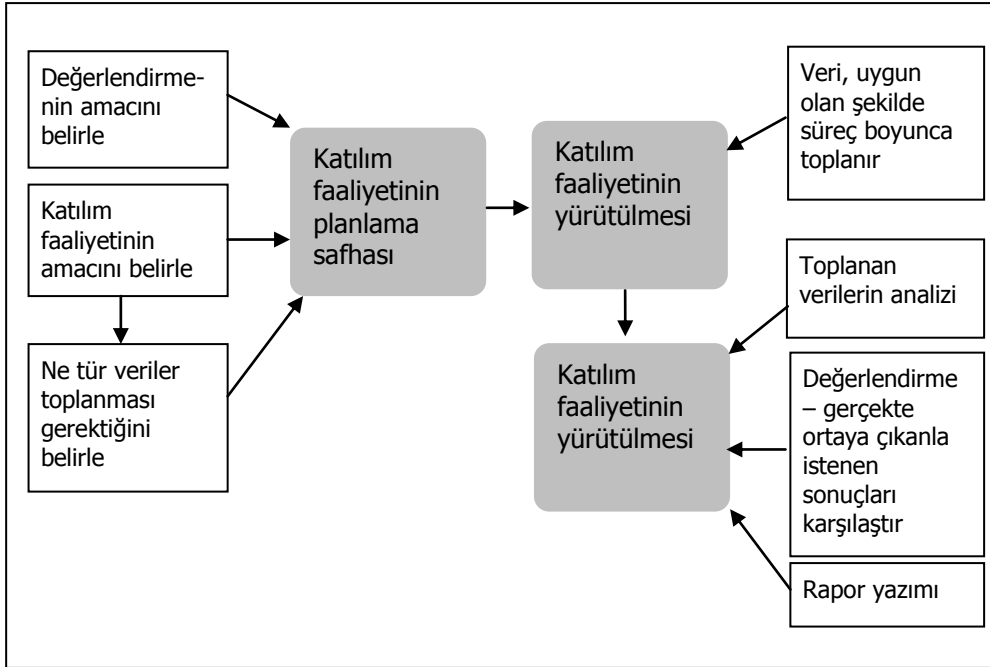
Adım 5 – Katılım faaliyetinin sonuçlarını kullanmak. Katılım faaliyetinin

çıktılarının politika yapma sürecine dahil edilmesini sağlamak. Bunun nasıl yapılacağı ilgili politikanın özel niteliklerine ve sürece bağlı olacaktır.

Adım 6 – Geri bildirim. Eğer katılımcılar doğrudan karar alma sürecine katılmadıysa, kendilerine girdileri ile ne yapıldığı, bunların ne tür değişikliklere yol açtığı, eğer katılım sürecindeki bazı bildirimler dikkate alınmadıysa bunun neden yapılmadığı anlatılmalıdır. Bu safhada daha geniş çaplı iletişim de uygun olabilir.

Değerlendirme planı, en erken proje planlama safhasında yapılmalıdır - Adım 1.

Değerlendirme, ölçülebilir amaçlar belirlemek bakımından faydalı olabilir dolayısıyla faaliyeti yürütenler bütün sürecin başarılı olup olmadığını ve ne yollarla başarılı olduğunu görebilirler. Değerlendirme daha sonra da faaliyet boyunca, proje devam ettikçe veri toplayarak ve ilerlemeyi takip ederek devam edecektir. Değerlendirme süreci ile genel katılım planlama süreci arasındaki ilişki aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.

5 Başarıyı Ölçmek

Aşağıdaki tabloda, katılımın neden gerçekleştirildiği konusunda dört genel gerekçeyle ilgili olarak, katılımın faydalarını değerlendirmek için basit bir çerçeve sunulmaktadır.

Katılımın faydaları ve başarılarını değerlendirmek			
Hedefler / amaç	Olası göstergeler (örnekler)	Nasıl veri elde etmeli (örnekler)	Önemli varsayımlar (örnekler)
Yönetimin iyileştirilmesi	Yönetime daha fazla güven	Katılım sürecinden önce ve sonra anketler	Güven pek çok farklı etmenden etkilenebilir; bu süreç bu etmenlerden yalnızca biri olabilir
Sosyal sermaye ve sosyal adalet	Karar alma sürecine erişimde daha fazla eşitlik Yeni temasların gelişimi / yeni ağlara erişim sağlanması	Katılımcıların demografik analizi + faaliyetin yarattığı fark hakkında katılımcıların geri bildirimini Katılım faaliyetleri ardından anketler; daha sonra mülakatlar	Sosyal sermaye zor bir kavram olabilir ve genellikle yerel düzeyin ötesinde çalıştığı düşünülmez, ancak farklı kişilerin ve yeni ağların daha fazla erişiminin önemi ulusal düzeyde de görülür
Hizmetlerin / projelerin / programların kalitesinin artması	İnsanların hizmet sonuçları hakkında daha fazla sorumluluk alması ve daha az talepte bulunması ile (örneğin sağlıklı yaşam) maliyetlerin azaltılması Çatışmaların önlenmesi için daha hızlı kararlar	Anketler vb. ile doktorlardan ve hastalardan alınan geri bildirim Uyuşmazlıkların yönetilmesi ile ilgili maliyetleri toplamak (örneğin şikâyetler, itirazlar, kampanyalar, vb.)	Katılımın etkilerini hizmet iyileştirmenin diğer öğelerinden ayırmak zordur Uyuşmazlık maliyetleri genellikle kayıt altına alınmaz, dolayısıyla verilerin baştan toplanması gerekir
Kapasite geliştirme ve öğrenme	Konular hakkında daha fazla farkındalık ve anlayış Gelecekte katılmak için daha fazla güven ve istek	Süreçten sonra katılımcılarla anketler ve daha sonra takip mülakatları Süreçten önce ve sonra katılımcılarla anketler ve daha sonra mülakatlar	Bunlar katılımcılarla süreçten önce, süreç boyunca ve süreçten sonra test edilebilecek görece daha az karmaşık konulardır

Bu modelin, katılımın faydaları için muhtemel göstergeleri de gösteren daha

geniş bir versiyonu, muhtemel maliyetleri gösteren bir modelle birlikte Ek 2'de verilmiştir.

Açık ve anlaşılabilir hedeflerin var olduğu durumda kullanılacak alternatif bir model de, Uluslararası Halk Katılımı Derneği'nin bazı ilke ve değerleri ile birlikte kullanılmak üzere Avustralya'da Vivian Twyford tarafından geliştirilmiştir (bkz. bir sonraki sayfadaki tablo).

Bu iki model, faaliyetin amaçlarına bağlı olarak, katılım faaliyetlerinin başarılarını ölçmek için kullanılacak göstergeler türleri hakkında bir kaç örnek sunmaktadır.

Katılım faaliyetinin amaçları üzerinde çalışırken katılım için göstergeler / başarı etkenlerini genel olarak dikkate almak çok faydalı olabilir. Eğer amaçlara ulaşıp ulaşılamadığını ölçmek için etkili herhangi bir yol yoksa, amaçların üzerinde dikkatlice durmaya gerek olmayacaktır.

- Başarı etkenleri şu sorulara yanıt verecektir: Bunun başarılı olup olmadığını nasıl bileceğiz? Eğer .... olursa bu başarılı demektir. Başarı etkenleri genellikle çok geniş ifadelerdir (örneğin, katılım "çok geniş yelpazedeki" insanlara ulaştıysa, katılım etkilidir).
- Göstergeler de aynı şeyi yapar; ancak genellikle daha özel bir noktaya işaret ederler ve belli bir noktayı yansıtan "başlıklar" olarak ifade edilirler - bir şeyin başarılı olduğu konusunda kapsamlı bir kanıt sunmazlar; ancak yalnızca belli bir boyuta ışık tutarlar (örneğin; insanlar sürecin ne olduğunu anladı, insanlar politikayı etkilediklerini hissettiler, politika yapıcılar nihai politikanın halkın girdisi ile iyileştirildiğini hissettiler).

Göstergelerin **anlamlı** (bunları okuyan insanların bunların neden önemli olduğunu anlayabilmeleri için) ve **ölçülebilir** (verilerin görece daha kolay toplanabilmesi için) olması gerekmektedir. Niteliksel (örneğin; katılımçılarla, karar alıcılarla, vb. mülakatlardan) ve niceliksel (örneğin; anketler, demografik analizler) veriler kullanılabilir.

Vivian Twyford'un analiz modeli (bkz. bir sonraki sayfadaki tablo) başarı ölçekleri ve göstergelerini ayırır ve hedefler önerir.

Kriterler konusunda başka örnekler, Sizin Sağlığınız, Sizin Bakımınız, Sizin Kararınız girişiminin değerlendirmesi hakkında bir özeti de içeren Ek 3'te sunulmuştur.

Faydaları ve başarıları ölçmek için alternatif bir model				
Hedef / amaç	Başarı ölçütleri	Göstergeler	Hedefler	Nasıl veri elde etmeli
Halkın katkısı kararı etkileyecek	Veriler kamudan toplanacak, özetlenecek ve dağıtılacak, kullanışlı bir şekilde biçimlendirilmiş bilgi haline dönüştürülecek ve karar almada kullanmak üzere zamanında karar alıcılara teslim edilecek			Karar alıcılar bir tartışma toplantısı yaptı ve tutanak tutuldu
	Karar alıcılar kamudan toplanan bilgileri gerçekten dikkate alır	Karar alıcılar girdi tartışmaları tutanaklarını imzalar	Karar alıcıların % 65'i tartışma tutanaklarını imzalar	Her karar alıcıdan tutanağı imzalaması istenir
	Halka özet olarak katkıları ve bunların nasıl kullanıldığı hakkında geri bildirim sunulur	Halkın katkılarının özetini alan / anlayan / inanan katılımcıların yüzdesi; katkılarının nasıl kullanıldığı konusunda geri bildirim alan katılımcıların yüzdesi	Katılımcıların % 75'i halkın katkılarının özetlerini aldı / anladı / inandı; katılımcıların % 75'i katkılarının nasıl kullanıldığı konusunda rapor aldı	Katılımcıların rasgele örnekleme ile telefon anketleri
Sorun, ele alınan alternatifler ve çözüm hakkında zamanında, dengeli ve objektif bilgi sunmak	Söz konusu kuruluşun kamusal imajının geliştirilmesi	Paydaşların kuruluşun yasal sorumluluklarını karşılamak bakımından performansı hakkında memnuniyeti	Paydaşların % 50'si kuruluşun performansının ilk yılda tatmin edici veya daha iyi olduğuna inanır ve memnuniyet trendi 3 yıl içinde yükselir	Paydaşların yasal sorumluluklarını karşılamak bakımından memnuniyetini araştıran anketler; bilinen paydaşlar arasında rasgele seçilen örneklem için 3 yıl boyunca her yıl yapılır; anket ilk yıl asgari %25 yanıt alır

6 Değerlendirme yapmak

Neyi kapsamalı?

Her değerlendirmenin içeriği farklı olacaktır ancak aşağıdaki temel kontrol listesi pek çok durumda nelerin kapsanması gerektiğini tarif etmektedir. Değerlendirme raporunun bütün katılım sürecinin ve bunun dahil olduğu politika sürecinin (eğer belli bir politika süreciyle bağlantılıysa) ayrıntılı bir resmini sunmalı ve başarısını incelemelidir.

Katılım sürecinin amaçları, örneğin

- Başlangıçta ifade edilen amaçlar nelerdi
- Tam olarak ifade edilmeyen "ima edilmiş" amaçlar var mı
- Amaçlar nasıl ve kim tarafından belirlendi
- Bu amaçlar değişti mi, eğer değiştiyse, neden ve nasıl
- Amaçlara ulaşıldı mı

Bağlam, örneğin

- Süreç bağımsız mıydı yoksa daha geniş bir programın parçası mıydı
- İlgili başka neler aynı anda gerçekleşmekteydi, değerlendirilen bu süreç diğer ilgili girişimlerle nasıl bağlantılara sahipti
- Hangi tarihi, coğrafi, siyasi, ekonomik ve sosyal faktörler süreci etkiledi

Katılım düzeyleri, örneğin

- İstenen katılım türü (örneğin bilgilendirmekten güçlendirmeye), bu düzey neden ve nasıl seçildi
- Bu katılım düzeyine ulaşıp ulaşılmadığının değerlendirmesi
- Bu katılım düzeyinin mevcut koşullarda uygun olup olmadığının değerlendirmesi

Kullanılan yöntemler ve teknikler, örneğin

- Hangi yöntem ve teknikler kullanıldı
- Bunlara kim karar verdi
- Bunlar amaçlar bakımından uygun muydu
- Neler işe yaradı ve neler daha az işe yaradı

Kim katıldı, örneğin

- Yapılan paydaş analizlerinin incelenmesi (kimlerin katılımı amaçlandı, bunlara ulaşıp ulaşılmadığının ve uygun olup olmadığının değerlendirmesi)
- Katılan kişilerin sayıları
- Katılan kişilerin türlerinin analizi (örneğin sosyo-ekonomik grup, eğitim düzeyleri, yaş bazında)

Girdiler (maliyetler), örneğin

- Maddi maliyetler (örneğin personelin zamanı, harcamalar, faaliyet maliyetleri, tanıtım)

- Maddi olmayan maliyetler (örneğin katılımcıların ayırdıkları süre, maddi olarak ödenmemiş personel zamanı, eğitime harcanan zaman)
- Riskler (örneğin saygınlık, belirsizlik, stres, çatışma, kontrolün kaybı)

Sonuçlar (ürünler ve faaliyetler), örneğin

- Atölye çalışması gibi katılımcı faaliyetler (örneğin katılan kişilerin sayısı, geri bildirim)
- Sergiler gibi bilgilendirme faaliyetleri (örneğin katılan kişilerin sayısı, geri bildirim)
- Anketler (örneğin sayılar ve sonuçlar)
- Haber bültenleri ve diğer basılı materyaller (örneğin dağıtılan kişi sayısı, geri bildirim)
- Gerçekleştirilen mülakatlar (ve sonuçları)

Sonuçlar (faydalar / etkiler), örneğin

- Politikadaki değişiklikler (örneğin dahil edilen farklı fikirler)
- Kişilerdeki değişiklikler (örneğin yeni beceriler, daha fazla güven, arttırılan ağırlar, gelecekte katılmak için daha fazla istek)
- Kuruluşlardaki değişiklikler (örneğin değişen yapılar, farklı öncelikler)
- Daha büyük sosyal değişiklikler, örneğin
  - Kurulan yeni gruplar veya kuruluşlar
  - Programa daha fazla halk desteği
  - Daha iyi kamusal hizmetler (örneğin ihtiyaçlar daha etkili şekilde karşılandığı için)
  - Daha fazla sosyal bütünlük (örneğin insanlar birbirini daha iyi tanıdığı ve birbirine daha fazla güvendiği için)
  - Daha iyi yönetim (örneğin yönetimin daha fazla hesap verebilir olması, daha iyi bilgi akışı, daha fazla katılım)
  - Devam eden öğrenme süreçleri (örneğin süreçten öğrenme, kişilerin başka becerilere yönelmesi)

Kapsanacak potansiyel konular bakımından kontrol listesinin üstünden geçmenin yanı sıra, aşağıdakiler gibi daha genel noktalar da belirlemek isteyebilirsiniz:

- Bütün bu süreçten çıkarılan ana dersler nelerdir ve neden?
- Neyi bir daha asla yapmamalısınız ve neden?
- Bütün bu sürecin en iyi / en başarılı boyutu nedir ve neden?
- Sürecin yarattığı en önemli değişiklik / en büyük etki ne oldu ve neden?

Veri toplamayı planlarken, daha özel verilerden bu konularda bulgular çıkarmaya çalışmaktansa bu tür genel soru türlerini açık olarak sormak daha fazla işe yarar.

7 Değerlendirme Yapmak

Nasıl yapılmalı?

Pek çok değerlendirme sürecinin geçeceği bazı temel adımlar aşağıda verilmektedir

Değerlendirmenin kapsamını belirlemek

- Değerlendirmenin hedefi / amaçları
- Kısıtları / sınırları (örneğin süre, bütçe, sınırlar, ele alınacak ve alınmayacak konular);
- Yaklaşım (denetim veya öğrenme yaklaşımı);
- Değerlendirmeye konu olan katılımın düzeyi (örneğin katılımcılardan veri alma, sonuçların test edilmesi, bir danışma grubu kurma, değerlendirme için temel temaların belirlenmesine katılma, bulgular üzerindeki kontrol; örneğin ne söylendi, nasıl raporlandı, vb.);
- Sonuçların gizliliği (örneğin süreç tam olarak kamusal incelemeye açık olacak mı?);
- Değerlendirmede ele alınacak temel temalar ve sorular (neye bakacak: Bkz. yukarıda "neyi kapsamalı" bölümü).

Değerlendirmelerin amaçları

Sağlık Bakanlığı için Sizin Sağlığınız, Sizin Bakımınız, Sizin Kararınız faaliyetinin değerlendirilmesi

Birincil amaç:

Faaliyetin başlangıcında belirlenen amaçlara ulaşmak bakımından iştişare faaliyetinin başarısını belirlemek

Değerlendirmenin, yalnızca belirlenmiş kriterlerin karşılanıp karşılanmadığını değil, aynı zamanda aşağıdaki konuları da ele alması gerekmektedir:

Başarıya nasıl ulaşıldı (belli bileşenler özellikle önemli miydi)

Başarısızlıklar kullanılan yaklaşım bakımından kaçınılmaz mıydı, yoksa uygulama yöntemine bağlı olarak mı ortaya çıktı, ve Herhangi bir fırsat kaçırıldı mı.

Çevre Konseyi (TEC) için Ulusal Atık Diyalogunun değerlendirilmesi

Hedef:

Diyalog modelinin ve bu programda kullanılan süreçler boyunca bu modelin uygulamasının genel olarak program amaçlarına ulaşmakta etkili olup olmadığını değerlendirmek. Ayrıca, diyalog modelinin teoride ve pratikte (bu program boyunca) sürdürülebilir atık yönetimi bağlamındaki belli meseleleri çözmek konusundaki etkililiği hakkında sonuçlara ulaşmayı hedeflemekteydi.

Amaçlar:

- Paydaş katılımı süreçlerinin rolünü değerlendirerek sürdürülebilir atık yönetiminin geliştirilmesine katkıda bulunmak.
- Bu faaliyette kullanılan diyalog süreçlerinin ve bu süreçlerin başarıları ve sıkıntılarının tam bir tarifini üretmek, kapsamlı ve nesnel bir değerlendirme yaparak ve uygun tür ve alanlarda toplanan kanıtları yaygınlaştırarak diyalog süreçleri hakkında bilgi birikimine katkıda bulunmak.
- Katılımcı süreçlerin değerlendirilmesinin gelişimine katkıda bulunmak.
- Paydaşların hem süreçlerin nasıl işlediğine ve ne tür başarılar elde ettiğine ilişkin bilgi ve algılayışlarına erişmek hem de onların da öğrenme ve gelişim anlamında değerlendirme süreçlerinin faydalarını paylaşmalarını sağlamak üzere katılımını sağlamak.
- Hem içerideki pratikleri (TEC’de özellikle değerlendirme konusunda araştırma kapasitesini geliştirmek yoluyla) hem de dışarıdaki saygınlığı bakımından öğrenen bir kuruluş olarak TEC’nin gelişimine katkıda bulunmak.
- Yayınlanma tarihindeki bağlamı da dikkate alarak, sonuçların ve alınan derslerin etkili şekilde iletilmesini sağlamak.

Veri toplama

Aşağıdakiler gibi yöntemlerle, katılım sürecinin mevcut durum verilerini, süreç içindeki verileri ve/veya tamamlanmasının ardından ortaya çıkan verileri toplamak:

- Masa başı araştırma (örneğin program tarafından üretilen bütün belgelerin incelenmesi).
- Gözlem (örneğin atölye çalışmalarına katılım; online tartışmaların gözlenmesi);
- Mülakatlar (örneğin katılımcılarla, danışman ekiple, çalışmanın yetkilileriyle);
- Katılımcılar için anketler (örneğin telefonla veya internet üzerinden);
- Grup çalışmaları (örneğin ilerleme hakkında grubun düşünceleri);
- Online (örneğin çeşitli internet tartışma gruplarıyla ilerleme hakkında geri bildirim).

Verileri ne zaman toplamanız gerektiği konusunda da karar vermeniz gerekmektedir. Örneğin:

- Taban çizgisini belirlemek üzere sürecin başında
- Her kamusal faaliyetin (eğer birden fazlaysa) sonunda
- Bütün sürecin sonunda
- Daha sonra... faaliyetin uzun vadedeki amaçlarına bağlı olarak.

Ayrıca, kimden veri toplamak istediğinize de karar vermeniz gerekecektir. Bir halk katılımı faaliyetinde, genellikle aşağıdaki gruplardan veri toplamanız gerekecektir:

- Katılımcılar
- Süreçten etkilenen politika yapıcılar
- Süreç hakkında yetkili olan kişiler
- Süreci tasarlayan ve uygulayan kişiler (bunlar farklı kişiler olabilir)
- Kolaylaştırıcılar

Ve son olarak, aşağıdakileri içermesi muhtemel olan ne tür veriler istediğinize karar verin:

- Niceliksel veriler, yani gerçek istatistikler veya istatistiğe dönüştürülebilecek veriler
- Belli konular hakkında görüşlere uygun olarak analiz edilebilecek belli sorular hakkında niteliksel veriler

- Alıntılar
- Genel noktaları desteklemek üzere belli örnekler
- Kişisel / kurumsal hikâyeler
- Fotoğraflar, grafikler vb.

Verilerin analiz edilmesi

- Toplanan veriler, verilerin test edilmesi de dahil olmak üzere çeşitli analitik çerçevelerde değerlendirilebilir:
- Katılım sürecinin ifade edilmiş hedef ve amaçlarına göre
- Karar verilmiş niteliksel ve niceliksel göstergelere göre
- Katılımcılar ve yetkililer arasında hedefler ve amaçlar hakkındaki varsayımları yüzeye çıkararak, açıklayarak ve tartışarak (taban çizgisi geri bildirimlerinden, mülakatlardan vb.) ve elde edilen başarıları bunlarla karşılaştırarak
- Katılımcı çalışmalarda üzerinde anlaşmaya varılan iyi uygulama ilkelerine göre (örneğin paydaş diyalogu konusunda Çevre Konseyi tarafından veya Uluslararası Halk Katılımı Derneği ve Involve gibi kurumlar tarafından desteklenen ilkeler; bkz Ek 4).

Bulguları test etmek

Veri toplama ve analizinin ilk bulguları, değerlendirme sürecindeki çeşitli paydaşlar ile, örneğin, bir danışma grubu kurarak (uzmanlar / katılımcılar vb. ile), katılımcılar ile atölye çalışmalarıyla ve taslak rapor hakkında elektronik istişareler, vb. aracılığıyla test edilebilir.

Rapor yazımı

Bu çok önemli bir adımdır. Genellikle, değerlendirmeden sorumlu olanlar ve paydaşlar ile test edilmek üzere bir taslak raporun ve daha sonra yayınlanmak üzere bir sonuç raporunun çıkarılması ile başlar. Değerlendirme raporlarının bütünü çok yoğun ve istatistiklerle dolu olabilir, dolayısıyla genellikle raporun tümünü okumak istemeyebilecek katılımcılar da dahil olmak üzere daha geniş kitlelere dağıtılmak üzere özet bir rapor yazmak da gerekli olabilir. Genellikle özet raporu, şekiller, alıntılar, vb. ile genel bir okuyucu kitlesine hitap edebilecek şekilde, görece daha popülerist bir şekilde yazmak daha faydalı olacaktır.

8 Değerlendirmeden sonra

Neredeyse her zaman sadece bir nihai değerlendirme raporu yazmaktan daha öteye geçilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Değerlendirmenin sonuçlarını daha da yaygınlaştırma faaliyetleri şunları içerebilir:

- Bulguların değerlendirmeden sorumlu kuruma sunulması
- Akademik ve profesyonel dergiler, haber bültenleri, konferans tebliğleri vb. için bulgular hakkında makaleler
- Eğitim için girdiler
- Sonuçlara dayanarak, daha ayrıntılı araştırma çalışmaları için tavsiyeler.

Değerlendirme bulguları için en önemli hedef kitlesi, genellikle, değerlendirme sürecinde belirlenen dersleri anlamalarına yardımcı olabilmek için, halk katılımını gerçekleştiren kuruluş veya birimdir. Bu sunumlar bir dahili atölye çalışması (örneğin Ulusal Atık Diyaloğu değerlendirmesinde yapılan atölye çalışması gibi) ve personel için hazırlanan dersler hakkında rehber notlar (Sizin Sağlığınız, Sizin Bakımınız, Sizin Kararınız değerlendirmesinden çıkan dersler için planlanan notlar gibi) şeklini alabilir.

Dolayısıyla değerlendirmenin ürünleri ve sonuçları şunları içermelidir:

- Faaliyetin ruhunu yansıtan ve faaliyetin başarıları hakkında nesnel ve kapsamlı bir değerlendirme sunan ve gelecekteki halk katılımı faaliyetleri için çıkarılacak dersleri belirleyen kapsamlı bir rapor. Bu rapor kamunun erişimine açık olmalıdır.
- Ana noktaları ve değerlendirmeden çıkan sonuçları kapsayan ve daha geniş kitlelerin erişimine açık olacak (örneğin katılımcılara, araştırma için mülakat yapılan kişilere) bir özet rapor.
- Değerlendirmeden sorumlu olanlar, raporları okuyanlar arasında katılım faaliyetinde neler olduğu, ne kadar başarılı olduğu ve genel olarak halkın katılımı hakkında bazı fikirler bakımından daha iyi bilgilenme.

Değerlendirmenin en değerli olduğu kısım bu kısımdır: Halk katılımı iyi yapıldığında ve politika ve pratikte fark yarattığında sunabileceği değer hakkında – ve gelecekteki halk katılımı faaliyetlerinde dikkate alınması gereken dersler hakkında anlayışın gelişmesi.

Ek 1 Sözlük

Bu çok kapsamlı bir sözlük değildir; ancak halk katılımı konusunda genellikle kullanılan terimlerin pek çoğunu kapsar. Topluluk katılımı ile ilgili terimleri de burada ele aldık; zira genellikle ulusal politikaya halkın katılımını yerel katılımdan ayırmak gerekli olacaktır ve terimleri bilmek bu konuda yardımcı olabilir.

Bu tanımların pek çoğu, İçişleri Bakanlığı Sivil Yenilenme Ofisi (*Civil Renewal Unit at the Home Office*) tarafından, 2004 yılında Londra'da yayımlanan *Firm Foundations: The Government's Framework for Community Capacity Building* [Sağlam Temeller: Hükümetin Topluluk Kapasite Geliştirme Çerçevesi] kitabından alınmıştır. Diğerleri ilgili referansı içermektedir.

Aktif yurttaşlık

Yurttaşların, başkalarıyla birlikte, topluluklarının sorunlarını belirleme ve çözme ve hayat kalitelerini artırma süreçlerine aktif olarak dahil olma olanaklarını kullanmalarıdır. Aktif yurttaşlık sivil yenilenmenin (aşağıya bakınız) üç temel ögesinden biridir.

Biçimlendirici değerlendirme

İncelenen projenin başından itibaren yapılan, projenin geliştirilmesine katkı sağlayan değerlendirme (ayrıca bkz. Özetleyici).

Danışma

(Bir kişiyle) bir konuyu müzakere etmek; birinden bilgi veya tavsiye almak; dikkate almak (Concise Oxford English Dictionary)

Göstergeler

Göstergeler bir inceleme veya değerlendirme çerçevesinde ilerlemeyi veya başarıyı **gösteren** "başlıklardır." Yeni Ekonomi Vakfı (New Economics Foundation) etkili göstergeler seçmek için bir yöntem geliştirmiştir

- **Eylem odaklı.** Eğer belli bir gösterge hakkında veri toplama sonucunda yapılabilecek herhangi bir eylem bulunmuyorsa, muhtemelen bu göstergeyi kullanmak faydalı olmayacaktır.
- **Önemli.** Göstergelerin anlamlı olacak ve hem paydaşlar hem de değerlendiriciler açısından önemli olacak şekilde seçilmesi gerekir.
- **Ölçülebilir.** Göstergeye karşılık gelecek veri atanması mümkün olmalıdır.
- **Basit.** Veri toplamanın görece daha kolay olması ve toplanan verilerin geniş kesimlerce anlaşılabilmesi için.

Gönüllüler

Resmi veya gayri **resmi** olabilir:

- Gayri resmi gönüllülük: Aile üyesi olmayan kişilere ücretsiz yardım sunmaktır ve

- Resmi gönüllülük: Diğer insanlara veya çevreye fayda sağlayacak şekilde gruplar vb. aracılığıyla ücretsiz yardım sunmaktır. (Munton T. and Zurawan A. 2004, Active Communities: Headline Findings from the 2003 Home Office Citizenship Survey, Londra: Home Office)

Gönüllü kuruluşlar sektörü

Kamusal veya yerel otoriteler olmayan ve kar dışında bir amaçla faaliyet yürüten gruplar. Bu kuruluşlar genellikle resmi olarak kurulurlar ve ücretli profesyonel ve idari personel çalıştırırlar. Gönüllü desteği alabilirler veya almayabilirler.

İnanç Toplulukları

İnanç topluluğu aynı dine veya inanç sistemine bağlı olan kişilerin oluşturduğu topluluktur. Bu topluluklara mensup kişiler bir dizi ahlaki ve manevi değer ve hayatın niteliği ve dünya hakkında inançlar içeren bir dünya görüşünü veya "hayat duruşunu" paylaşırlar. Genellikle bir tanrıya veya tanrılara inanırlar, ancak her zaman böyle olmak zorunda değildir. Pek çok farklı kültür ve etnik gruptan gelen kişiler aynı dine veya inancıya bağlı olabilirler.

Kamusal ihtiyaçları karşılama konusunda işbirliği

Kamu kurumlarının, yerleşik demokratik çerçeveye içerisinde, kamu hizmetlerinin planlanması ve sunumunun iyileştirilmesi bakımından yurttaşların ve toplulukların katılımını sağlaması. Sivil yenilenmenin üç temel ögesinden biridir. (Ayrıca bkz. sivil yenilenme, aktif yurttaşlık).

Kamu hizmetleri

Tamamen veya kısmen vergilerle finanse edilen hizmetler ulusal, bölgesel ve yerel yönetimleri ve yasayla oluşturulan kurumları içermektedir.

Kapasite geliştirme

"Kişilerin amaçlarına ulaşmaları için gerekli olan güvenlerini ve becerilerini geliştirmeleri için kendilerine yardımcı olacak eğitim ve diğer yöntemler" (Wilcox 1994, 31). Topluluğun kapasitesinin geliştirilmesi şu şekilde tanımlanır: Kişilerin ve sosyal grupların, topluluklarının gelişiminde etkili eylemlere girişmeleri ve lider rol üstlenmeleri için becerilerini, yeteneklerini ve güvenlerini geliştirecek faaliyetler, kaynaklar ve destek.

Katılım

Bir paya sahip olmak, katılımda bulunmak; bir şeye sahip olmak (Concise Oxford English Dictionary).

Niceliksel araştırma

Niceliksel araştırma sayıları toplamayı ve istatistiksel analizi kapsar ve ölçüm ve değerlendirme ile ilgilidir.

Niteliksel araştırma

Niteliksel veriler kişilerin ne söyledikleri, ne hissettikleri, gözlemler ve

çıkarımlardan toplanır ve tanımlama ve yorumlamayı mümkün kılar.

Özetleyici değerlendirme

İncelenen projenin sonunda yapılan, sürecin tümü hakkında genel bir bakış sağlayan değerlendirme (ayrıca bkz. Biçimlendirici).

Paydaşlar

Konu ile ilgili bir çıkarı/riski bulunduğunu - ya herhangi bir karardan etkilenecekleri ya da o karar üzerinde bir etkiye sahip olabilecekleri için – düşünen kişiler. Paydaşlar, bireyler veya örgüt temsilcileri olabilirler (Involve 2005).

Sivil katılım

Kişilerin dilekçe yazmak veya yerel meclis üyeleri ile irtibat kurmak gibi demokratik süreçlere katılımı.

Sivil yenilenme

Sivil toplumun, kişilerin kendileri için bir şeyler yapabildiği, karşılaştıkları sorunları tanımlayabildiği ve bu sorunlarla kamu kurumları ile işbirliği içinde mücadele edebildiği güçlü, aktif ve güçlendirilmiş toplulukların geliştirilmesi yoluyla yenilenmesi. Sivil yenilenme üç temel öğeyi içermektedir: Aktif yurttaşlık, güçlendirilmiş topluluklar ve kamusal ihtiyaçları karşılamak konusunda işbirliği.

Sosyal sermaye

İngiltere hükümeti resmen Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün sosyal sermaye tanımını kabul etmiştir: "Gruplar arasında veya içinde işbirliğini kolaylaştıran paylaşılan normlar, değerler ve anlayışlar ile ağlar." Özel olarak, sosyal sermaye, sosyal destek ve ilişkilerin temeli olarak kişiler arasında "bağlar" ve "köprüler" kurulmasını kapsamaktadır.

Sosyal dışlama

Sosyal dışlama, işsizlik, zayıf beceriler, düşük gelir, adaletsiz ayrımcılık, zayıf barınma olanakları, yüksek suç oranına sahip ortamlar, sağlıksızlık ve ailelerin parçalanması gibi bağlantılı bir dizi sorunun kombinasyonunun kişilerin veya yerlerin toplumun genelinin ulaştığı sonuç ve olanaklardan dışlanmasına neden olduğu durumlarda meydana gelir.

Topluluk

Topluluk, bütün üyelerin ortak bir şey paylaştığı belli bir insan topluluğudur. Topluluk genellikle iki temel yön ile ilişkilendirilmektedir: Birincisi ortak bir mekânı veya coğrafi yeri paylaşan kişiler, ikincisi çıkar toplulukları oluşturan kişiler. Çıkar toplulukları belli bir kimliği paylaşan – örneğin Afrika Karayip kökenli kişiler veya lezbiyen ve gey gruplar - veya belli bir deneyimi veya amacı paylaşan - örneğin evsizler veya belli bir sağlık mevzusunda kampanya yürütenler - insan gruplarıdır.

Topluluk bütünleşmesi

Topluluk bütünleşmesi, ırk eşitliği ve sosyal kapsama kavramlarını hem birleştirir hem de bunların ötesine geçer. Aşağıdaki koşulların sağlandığı bir duruma işaret eder:

- Bütün topluluklar için ortak bir vizyon ve bir aidiyet hissi vardır
- Bireylerin farklı arka planları ve koşullarının çeşitliliğine değer verilir ve çeşitlilik olumlu algılanır
- Farklı arka planlardan gelenlerin benzer hayat olanakları vardır
- İşyerlerinde, okullarda ve mahallelerde farklı arka planlardan gelen kişiler arasında güçlü ve olumlu ilişkiler geliştirilmektedir. (LGA Topluluk Bütünleşmesi Birimi Rehberi'nden uyarlanmıştır)

Topluluk geliştirme

İhtiyaçları belirlemek ve bunları karşılamak için eyleme geçmek üzere topluluklarla çalışarak sosyal adalet ve değişimi sağlamak için kolektif eylem süreci. Üzerinde anlaşmaya varılmış değerler dizisine dayanmaktadır ve temel becerilerin düzeyinin geliştirilmesi ve artan topluluk bütünlüğü gibi belli amaçlara ulaşmaya yardımcı olarak bir dizi geniş şekilde tanımlanmış sonucun ortaya çıkmasını sağladığı kanıtlanmıştır.

Topluluk katılımı (engagement)

Topluluk katılımı, aktif ve güçlendirilmiş toplulukları oluşturmaya yardımcı olan süreçler için kullanılan terimdir. Özellikleri arasında kişilerin yurttaşlar olarak yetkilerini ve sorumluluklarını anlamaları ve kullanmalarını sağlamak, ortak çıkarları için gruplar olarak beraber çalışmalarını amacıyla örgütlenmeleri bakımından kişileri güçlendirmek ve kamu kurumlarının kamusal hizmetleri etkilemek ve yerine getirmek konusunda yurttaşları dahil etmelerini şart koşmak bulunmaktadır.

Topluluk katılımı veya topluluğun dahil edilmesi

Topluluk katılımı belli bir yerde bulunan kişilerin veya yerel nüfusun belli bir kısmının kamusal karar alım süreçlerine katılımıdır.

Topluluk örgütü veya grubu

Topluluk örgütü veya grubu, kontrolün bireysel kullanıcılar, üyeler veya yerleşik kişiler olarak yararlanıcıların elinde olması bakımından gönüllü kuruluşlardan farklıdır. Topluluk grupları veya örgütleri genellikle sınırlı mali kaynaklara sahip ve hiç personeli olmayan veya çok az personeli olan daha küçük örgütlerdir ancak bu şekilde tanımlanamazlar. Topluluk merkezleri veya bir yerde ikamet eden kişilerin oluşturduğu örgütler gibi daha büyük örgütler de bunların ortak fayda için hareket etmeleri ve üyeleri tarafından kontrol edilmeleri nedeniyle topluluk örgütleridir.

Tüketiciler

Ürün ve hizmetlerin kullanıcılarıdır. Özel sektörde sıklıkla kullanılmakta olan bu kavram, kamusal hizmet sunumu ve tasarımı konusunda da giderek artan bir öneme sahiptir (Involve 2005).

Sürdürülebilir kalkınma

Bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılama olanaklarını tehlikeye atmaksızın karşılayan kalkınma.

Yetkilendirmek

(Bir kişiyi) yetkilendirmek, ruhsatlandırmak; (bir kişiyi) yetki ile donatmak, yapabilir **hale** getirmek) (Concise Oxford English Dictionary)

Yurttaşlar

Sürece katılmak bakımından bir hakkı ve çıkarı olabilecek kamu / toplum. Yurttaşlık, toplum adına sorumluluk alan kişileri sürece katan (örneğin yurttaş panelleri) siyasi bir eylemdir (Involve 2005).

Yurttaşlık eğitimi

Yurttaşlık eğitimi gençleri ve yetişkinleri toplumda sosyal ve ahlaki olarak sorumluluğu bulunan bilgili ve eleştirel yurttaşlar olarak aktif ve etkili bir rol oynayabilmeleri için gereken bilgi, anlayış ve beceriler konusunda eğitmektedir. Bu kişilere başkalarıyla beraber hareket edebilecekleri ve toplumlarında (yerel, ulusal ve küresel olarak) bir etkiye sahip olabilecekleri ve fark yaratabilecekleri güven ve inancını aşlamayı amaçlamaktadır.

Ek 2

Halkın katılımının maliyetleri ve faydaları

Aşağıdaki tablolar, İçişleri Bakanlığı Sivil Yenilenme Birimi tarafından finanse edilen ve Diane Warburton ve Involve tarafından yürütülen ve 2006 yılında tamamlanan araştırmanın bir parçası olarak geliştirilmiştir.

Katılımın bazı faydaları			
Hedefler / amaç	Olası göstergeler	Nasıl veri elde etmeli	Önemli varsayımlar
Yönetim: Demokratik meşruiyet	Bu girişim daha fazla insanı yerel seçimlerde oy kullanmaları için teşvik etti mi?	Yıllar boyunca oy verme oranları	Bütün bu etkiler pek çok etkenden kaynaklanmış olabilir ve yurttaşların katılım deneyimleri bunlardan yalnızca biridir ancak bu göstergeler bazı ipuçları verebilir.
Saygınlık / güven / meşruiyet	Bu girişim insanları konseyin iyi bir iş yaptığını düşünmek konusunda teşvik etti mi?	Kamuoyu anketleri, odak gruplar, mülakatlar, faaliyetlerden sonra anketler, vb.	
	Bu girişim insanları zahmete değer olduğunu düşündükleri için yeniden katılmak üzere teşvik etti mi?	Yukarıdaki gibi	
Aktif yurttaşlık	Bu girişim insanları sivil hayata (örneğin okul yöneticileri olarak çalışmak vb.) katılmaları için teşvik etti mi?	Yukarıdaki gibi, artı okullardan alınan geri bildirimler, vb.	
Hesap verebilirlik	Bu girişim, konseyin kararlarından dolayı hesap vermesini talep edebilmeleri için insanlara daha fazla bilgi verdi mi?	Mülakatlar, faaliyetlerden sonra anketler, vb.	
Sosyal bütünleşme vb: Sosyal bütünleşme	Bu girişim sahadaki farklı arka planlardan gelen insanların daha iyi anlaşmalarına yardımcı oldu mu?	Faaliyetlerden sonra anketler, daha sonra mülakatlar, vb.	Her ne kadar bunlar, yönetim ve yurttaşlar arasındaki ilişkilerde çok geniş, uzun dönemli değişiklikler olabilsede faydalı geri bildirim sağlamak için kullanılacak değişim göstergeleri vardır.
	Girişim yerel topluluğun bir kesitine / temsili örneklemine ulaşabildi mi?	Katılan bireyler hakkında anketler, vb. ile veri toplamak	

Hedefler / amaç	Olası göstergeler	Nasıl veri elde etmeli	Önemli varsayımlar
Sosyal sermaye	Bu insanların yeni temaslar kurmasına / kendi olağan ilişkileri dışında yeni ağlara katılmalarını sağladı mı?	Yukarıdaki gibi	
Sosyal adalet	Bu girişim karar yapmaya veya hizmetlere erişimde eşitliği arttırmaya yardımcı oldu mu?	Yukarıdaki gibi	
Hizmetlerin / projelerin kalitesi: Kamu hizmetlerinin iyileştirilmesi	Bu girişim kamusal hizmetleri yerel ihtiyaçları daha çok yansıtır hale getirerek ve istenmeyen hizmetlere para harcamayarak tasarruf sağladı mı?	İfade edilen görüşler ve politika ve pratikte yapılan değişikliklerin karşılaştırılması; girişim raporları ve teklif edilen değişikliklerin analizi ile.	Halk katılımı faaliyetlerinde yapılan bütün tekliflerin kabul edileceği beklenmemelidir; ancak eğer kabul edilmediyse "neden edilmediği" açıklamaları gerekli olacaktır."
Yönetim ve bakım maliyetlerinin azaltılması	Bu girişim, insanlar daha korumacı hissettikleri / sahiplendikleri için ve eşyaları koruyacakları için vandallığı azaltarak maliyetleri azaltabilir mi?	Katılımcı yöntemleri kullanan projelerin bakım maliyetlerini toplamak ve bunları geleneksel bakım maliyetleri ile karşılaştırmak.	Bakım / hasar maliyetleri halihazırda ayrıntılı olarak toplanamayabilir; ancak bu maliyetler iyi halk katılımıyla ciddi olarak azaltılabilir.
	Tesislere verilen hasarların maliyetleri, katılımın sonucu olarak bunların ne / kim için olduğunu daha iyi anlayabildikleri için ve yeni tesisleri daha etkili kullandıkları için azaltılabilir mi?	Bilgi / özen yokluğundan tesislere verilen hasarın maliyetlerini toplamak.	Yukarıdaki gibi.
Arazi ve binaların ve diğer tesislerin daha kolay gelişimi	Uygun olmayan gelişim için teklifler hakkında uyumsuzluklarla başa çıkmak için daha az zaman harcadı mı?	Uyumsuzluklarla uğraşmanın maliyetlerini toplamak (örneğin şikayetler, itirazlar, kampanyalar vb. ile harcanan zaman)	Bu maliyetlerin çoğu personel zamanı, stres düzeyi, hastalık izni, vb. olacak ve normalde bu şekilde toplanamayacaktır.
	Gelişim teklifleri hakkında karar almak daha hızlı gerçekleşti mi?	Yukarıdaki gibi	Yukarıdaki gibi
Paylaşılan sonuçların ortak üretimi	Girişim insanların kendi sağlıkları / hastalıkları için daha fazla sorumluluk almalarını sağlayarak maliyetleri azalttı mı?	Yeni topluluk tarafından başlatılan girişim örnekleri Hastalardan ve doktorlardan geri bildirimler	Maliyetleri kısmen ortak üretimin artmasının gerçek değerinin yalnızca bir kısmı olacaktır ancak bu konuda kolektif veri toplamaya başlamak faydalı olacaktır.

Hedefler / amaç	Olası göstergeler	Nasıl veri elde etmeli	Önemli varsayımlar
Paylaşılan sonuçların ortak üretimi	Girişim insanların kendi sağlıkları / hastalıkları için daha fazla sorumluluk almalarını sağlayarak maliyetleri azalttı mı?	Yeni topluluk tarafından başlatılan girişim örnekleri Hastalardan ve doktorlardan geri bildirimler	Maliyetleri kısma ortak üretimin artmasının gerçek değerinin yalnızca bir kısmı olacaktır ancak bu konuda kolektif veri toplamaya başlamak faydalı olacaktır.
Kapasite geliştirme / öğrenme Katılımcıların becerilerinde, yeteneklerinde, güvenlerinde artış	Girişim katılımcıları daha yüksek güvenle başka projelerle devam etme konusunda cesaretlendirdi mi? Girişim kişilerin resmi eğitim kurumlarına devam etmelerine / beceriler kazanmalarına neden oldu mu?	Sürecin içinde daha sonra katılımcılarla mülakatlar Yukarıdaki gibi.	Aktif yurttaşların artan güven ve becerilerinin daha güçlü bir gönüllü sektörüne ve daha güçlü topluluklara katkıda bulunduğu düşünülmektedir.
Personel becerilerinde artış	Girişim personelin bir sonraki faaliyeti harici danışmanlar olmadan yürütmesini sağladı mı?	Katılımcı faaliyetlerini yürütmeye kimin dahil olduğu hakkında ayrıntıların toplanması	Harici kişileri kullanmak faydalı olabilir (örneğin katılımcıları bağımsızlık hakkında temin etmek, vb.)
Daha güçlü topluluklar	Girişim gönüllü ve topluluk sektörlerinin gücünü arttırdı mı?	Faaliyetin ardından gönüllü ve topluluk sektörlerinden insanlarla mülakatlar	
Farkındalığın artması	Katılımcılar girişim sonucunda ilgili konular hakkında daha fazla farkındalığa / anlayışa sahip oldu mu?	Faaliyetin ardından katılımcılarla anketler ve mülakatlar	Katılımın bir öğrenme deneyimi olarak önemi genellikle göz ardı edilir.

Maliyetler	Olası göstergeler	Nasıl veri elde etmeli	Önemli varsayımlar
Maddi maliyetler: Personel zamanı (ücretli)	Harcanan zaman (gün / saat) Personel alımı (eğer uygunsa)	Maaşlar, diğer maliyetlere (sigorta, emeklilik, vb.) vb. bağlı zaman çizelgeleri Reklam, mülakat, göreve başlama, vb.	Bazı maliyetler dahili ve belirlenmesi zor olabilir.
Personel giderleri	Seyahat, barınma masrafları, çocuk bakımı, vb.	Talep edilen harcamaların maliyetleri	
Harici personel / danışmanlar	Alınan ücretler	Makbuzlar, vb.	

Maliyetler	Olası göstergeler	Nasıl veri elde	Önemli varsayımlar
Katılımcılara verilen ücretler	Ödenen miktarlar	Harcama kayıtları, makbuzlar, vb.	
Katılımcılar için yapılan harcamalar	Seyahat, barınma harcamaları, çocuk bakımı, vb.	Talep edilen harcamaların maliyetleri	
Eğitim (personel)	Eğitim kurslarının maliyetleri	Makbuzlar	
	Eğitim için izin alınan günler	Zaman çizelgeleri	
Eğitim (katılımcılar)	Sağlanan harici eğitimcilerin maliyetleri	Makbuzlar	
	Eğitim kursları için yerlerin maliyetleri	Makbuzlar	
Yönetim	Telefon konuşmaları, fotokopi, posta, vb. maliyetler	Proje ile ilgili bütün harcamaların kayıtları	
Yer kiralama	Yer maliyetleri	Makbuzlar	
Diğer faaliyet maliyetleri	Yemek servisi, kayıt ekipmanı, AV ekipmanı vb.	Makbuzlar	
Haber bültenleri, broşürler, vb.	Yazma, tasarım, görseller için harcanan zaman Basım maliyetleri Dağıtım maliyetleri	Harici destek için zaman çizelgeleri / makbuzlar Makbuzlar Zaman çizelgeleri / makbuzlar	
İzleme / değerlendirme	Değerlendirme sürecini tasarlamak ve uygulamak için harcanan zaman Geri bildirim kağıtları için basım maliyetleri, vb.	Zaman çizelgeleri Makbuzlar	
Maddi olmayan maliyetler: Katılımcıların katkıda buldukları süreler	Toplantılar, hazırlık, araştırma ve yerel istiareler, vb. için harcanan günler/saatler	Katılımcıların tuttukları notlar	Katılımcıların harcadıkları süreler genellikle gereken değer verilmez ve planlamada genellikle bu katkı dikkate alınmaz.
Personel zamanı (ücretlendirilmemiş)	Ücretlendirilmemiş mesai	Genişletilmiş zaman çizelgeleri	Katılımı öğrenmek için harcanan süreyi genel olarak "meslek içi eğitimden" ayırmak zor olabilir, ama akılda tutulması faydalı olur

Maliyetler	Olası göstergeler	Nasıl veri elde etmeli	Önemli varsayımlar
Yeni yaklaşım için gereken beceriler	Katılımcı çalışma ve planlama faaliyetlerini öğrenmek için harcanan zaman	Zaman çizelgeleri	
Riskler: Saygınlık	Katılımcı çalışma liderlik imajını zedeleyebilir mi?	Kamuoyu anketleri, katılımcılardan geri bildirimler, vb.	Bütün riskler olasılık olarak (ortaya çıkmaları ne kadar olası?) ve önemine göre değerlendirilebilir.
	Katılımcı çalışmada zayıf performans diğer projeleri / programları etkileyebilir mi?	Kamuoyu anketleri, katılımcılardan geri bildirimler, vb.	
	Katılımcı çalışma yerel kaygıları dinleme / bunlara cevap verebilme imajını geliştirebilir mi?	Yukarıdaki gibi.	Her ikisi de yüksek / orta / düşük risk olarak değerlendirilebilir.
Belirsizlik	Daha az idarenin projenin kalitesi üzerinde ne tür etkileri olabilir?	Personelin geri bildirimleri	
Stres	Katılımcı çalışma stresi azaltır mı / arttırır mı?	Personelin geri bildirimleri	
Uyuşmazlık	Katılımcı çalışma uyuşmazlığı azaltır mı / arttırır mı?	Katılımcı girişimin etkilerinin incelenmesi; mülakatlar, vb.	

Ek 3

Sizin Sağlığınız, Sizin Bakımınız, Sizin Kararınız – bir değerlendirme örneği

Giriş

Bu ekte, Sizin Sağlığınız, Sizin Bakımınız, Sizin Kararınız (SSSBSK) girişiminin değerlendirmesi ile belgenin ana bölümünde açıklanan değerlendirme çerçevesi kullanılarak bir örnek sunulacaktır.

Sağlık Bakanlığı için gerçekleştirilen SSSBSK girişimi İngiltere'de şu ana kadar yürütölen en büyük ve en iddialı halk katılımı faaliyetlerinden biriydi. İngiltere'de sağlık ve sosyal bakım hizmetleri hakkında hükümetin Beyaz Kitabı'nın geliştirilmesinde halk katılımı sağlamak üzere tasarlanmıştı. Esas çalışmanın yapıldığı üç ay içinde (Eylöl ila Aralık 2005) kullanılan çeşitli katılım yöntemleri aracılığıyla 41.000'den fazla yanıt alındı ve Gateshead, Plymouth, Londra, Leicester ve Birmingham'da yapılan tartışma faaliyetlerine 1240 kişi katıldı.

Bu ekte değerlendirme süreci açıklanmaktadır – değerlendirmenin bütün bulguları ve sonuçları Sağlık Bakanlığı web sitesinde¹ veya Paylaşılan Uygulama web sitesindeki² tam ve özet değerlendirme raporlarında incelenebilir.

Politika döngüsü

SSSBSK katılımı gündem belirleme ve politika tekliflerini şekillendirme ve tartışmaya katkıda bulunmak üzere tasarlanmıştır (politika döngüsü için bkz. Sayfa 5'teki şekil).

Amaçları düşünmek

SSSBSK girişiminin, başlangıçta karar verilen açıkça ifade edilmiş üç amacı bulunmaktaydı:

- Politika önceliklerini belirlemek ve gelecekteki bakım için yeni yaklaşımlar tasarlamak üzere toplumun, bakım sunanların ve hükümetin işbirliği içinde çalışması.
- Politika karar alma sürecine halkın katılım düzeyini arttırmak.
- Kişiselleştirilmiş ve toplum merkezli bakımın geleceği hakkında yerel ve ulusal düzeylerde görünür bir kamuoyu tartışması yaratmak.

Ayrıca, değerlendirme özeti kullanılan yöntemin (Amerika Konuşuyor yönteminin bir versiyonu) "kamusal tartışmaları canlandırarak yönetime olan

güvenin artırılmasına katkıda bulunacağı ve hizmet kullanıcılarının ve sunucularının ihtiyaç ve kaygılarına cevap vererek daha iyi kamu sektörü hizmet sunumuna neden olacağı düşünüldüğü" için seçildiğine işaret ederek açıkça ifade edilmemiş bir amacın bulunduğunu da göstermiştir.

Özette, yönetime olan güvenin artırılması gibi konular için uygun göstergeler bulmak ve özellikle belli bir faaliyet ile bu tür yönetim ve yurttaş arasındaki ilişkiler bakımından geniş, karmaşık ve uzun dönemli değişiklikler arasında belirli neden sonuç bağlantıları belirlemek konusunda zorluğa da dikkat çekilmektedir. Halkın etkisine ilişkin yelpazede (bkz. değerlendirme çerçevesi sayfa 8), SSSBSK amaçlarının, "işbirliği yapma" toplumsal etki düzeyini amaçladığı görülmektedir. Ancak, en derin katılımı sağlamak için seçilen yöntemler (tartışma araştırma atölye çalışmaları) "dahil et" düzeyini ortaya çıkarmıştır.

Geçmişte, katılım süreçlerinde "daha yüksek" ve "daha düşük" toplumsal etki düzeyleri hakkında bazı değer yargıları bulunmaktaydı; ancak şimdi asıl önemli değerlendirmenin ulaşılan etki düzeyinin amaç bakımından uygun olup olmadığı bakımından yapılması gerektiği görüşü daha fazla kabul görmektedir. Bu örnekte, değerlendirmede, her ne kadar başlangıçtaki ortaklık amacı gerçekleşmediyse de, muhtemelen var olan koşullarda ortaklığa ulaşmayı amaçlamanın gerçekçi olmadığı (özellikle süreler ve faaliyetin boyutu dikkate alındığında) ve "katılım" düzeyinin, katılımcıların da tatmin olduğu bir şekilde tam olarak gerçekleştiği sonucuna varılmıştır.

Değerlendirmeye ne zaman başlanmalı

SSSBSK değerlendirmesinin iki ana bölümü vardı:

SSSBSK proje ekibinin bir parçası olan Merkezi Bilgi Ofisi (Central Office of Information - COI) tarafından başlangıçtan itibaren süreç için başarı kriterleri ve temel veri toplama ve analizi (örneğin bütün tartışma faaliyetlerinde dağıtılan katılımcı anketleri, anketlerden çıkan bulguların bilgisayar analizleri) planlanmıştır;

Her ne kadar değerlendirici ana tartışma faaliyetini (Ekim 2005'te Yurttaş Zirvesi) gözlemlemek için zaten davet edilmiş olsa da, Sağlık Bakanlığı tarafından Kasım 2005'te yetkilendirilen bir bağımsız değerlendirme (Diane Warburton, Shared Practice tarafından gerçekleştirilmiştir).

Her ne kadar katılımcılardan geri bildirim verileri (ve örneğin Zirve'nin başında ve sonrasında toplumsal farkındalığı ölçmek için bir kamuoyu anketi gibi diğer kaynaklardan veriler) toplama ihtiyacı fark edilmiş ve katılım sürecinin planlaması Adım 1 aşamasında gerçekleştirilmişse (bkz. sayfa 9) ve COI bütün süreç boyunca girişimi yöneten çekirdek planlama / tasarım grubunda yer almışsa da, genel olarak değerlendiriciler SSSBSK girişimi için amaçları belirlemeye yardımcı olmak bakımından sürece dahil olmamıştır.

Başarıyı ölçmek

Yapılan değerlendirmenin özeti belirlenen amaçlar için kriterleri ortaya koymuş ve bu kriterler ifade edilmemiş amaçları da kapsayacak şekilde bağımsız değerlendirici tarafından daha da geliştirilmiştir. Kriterler, bunların nasıl yorumlanacağı ve uygun bilgileri almak için değerlendirme yöntemi bu ek belgenin sonunda verilmiştir.

Kriterler ve bunların nasıl yorumlanacağı, araştırılacak temel konular ve çeşitli ayrıntılı kriter düzeyleri bunun altında olmak üzere (bunların tümü mülakatlarda sorulacak soruları belirlemek üzere kullanılmıştır) oldukça karmaşıktı. Aşağıdaki tablo bu çeşitli kriter düzeylerini özetlemektedir.

Amaç	Ana kriterler	Ayrıntılı kriterler
<p>Amaç 1: Halk, bakım hizmeti sunanları ve yönetim için, politika önceliklerini belirlemek ve gelecekteki bakım için yeni yaklaşımlar tasarlamak üzere beraber çalışmak. Bu, şu yönler ele alınarak değerlendirilecektir: — Katılan kişilerin / kuruluşların aralığı, ve — Sürecin dahil olan kişilerin ortaklaşa çalışmalarını ne kadar sağladığı.</p>	<p>İnsanların çeşitliliği — Belirlendiği gibi [tespit edilen hedef sayılar] katılımcı / kuruluş sayısına ulaşmış — Genel kamuoyu görüşlerini (etnik grup, yaş, cinsiyet ve sosyo-ekonomik statü) temsil edebilecek bulguları sağlayabilecek bir örnekleme elde etmiş — "Sesi daha az duyulan" grupları (örneğin, Azınlık grupları, yaşlılar ve gençler, vasıfsız kişiler, düşük gelire sahip kişiler, engelli kişiler) dahil etmiş — Değişikliklerden orantısız olarak etkilenmesi muhtemel olan kişileri (örneğin sağlık sorunları olanlar, daha az kendini ifade edebilenler, sağlık hizmetlerine erişiminde sıkıntı yaşayanlar, hizmetleri çok kullananlar, bakıcılar) dahil etmiştir.</p> <p>Ortaklaşa çalışmak: — Yöntem ve analiz sürecinde şeffaflık ve önyargı bulunmaması — Toplumun, kendisini politika yapma süreçlerinin merkezine konmuş olarak görmesi — Kamuoyuna cevaben geliştirilen politika seçeneklerine olanak sağlamak üzere tekrarlamak — Genel toplum ve paydaş süreçlerinden çıkan sonuçların entegrasyonu (sonuçların asimilasyonu için uygun zamanlama da dahil olmak üzere)</p>	<p>İnsanların çeşitliliği — Sürecin — Kapsayıcı — Daha az sesi duyulan grupları içerici — Orantısız olarak etkilenen grupları içerici ve — Temsili olması — Katılımcılarının demografik / yaklaşımsal olarak önyargılı olmaması beklenir.</p> <p>Ortaklaşa çalışmak:: — Alan araştırması sürecinde veya analiz sürecinde herhangi bir önyargı belirtisi olmaması (süreç açık ve şeffaf) — Katılımcıların faaliyetin sonuçlarının etkili olacağına inanması — Katılımcıların sonuçların yapılan tartışmaları yansıtacağına inanması — Sonuçta ortaya çıkan Beyaz Kitabın istişare faaliyeti ile belirlenen öncelikleri yansıtması (süreç sonuçları ile nihai kararlar arasındaki ilişki) — Katılanların katıldıkları görevin ne olduğu konusunda bir anlayışı paylaşmaları — Katılanların amaçlar hakkında bir anlayışı paylaşmaları — Katılımcıların süreci etkileme olanaklarının bulunması — Katılımcıların birbirlerinden öğrenme olanaklarının bulunması — Katılımcıların ortaklığa katılmak için yeterli bilgi ve kaynaklara sahip olması.</p>

Amaç	Ana kriterler	Ayrıntılı kriterler
<p>Amaç 2: Karar yapma sürecine halkın katılım düzeylerini arttırmak.</p>	<p>Belli kriterler öngörülmemiştir ancak aşağıdakiler hakkında veri toplanmıştır:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Katılımcıların katılım için baştaki motivasyonları (ve beklentilerini karşılayıp karşılamadığı) — Katılımdan ne öğrendiklerini hissettikleri (ve sonuç olarak görüş ve davranışlarını ne ölçüde değiştirdikleri; ve diğer faydalar) , — Katılımcıların şu anda bu konulardaki kararlara ne kadar katılmış hissettikleri — Toplumun bu kararlara katılmasının ne derece önemli olduğunu hissettikleri — Katılımcıların gelecekte bu tür faaliyetlerin yapılıp yapılmaması gerektiği konusundaki fikirleri (ve kendinin katılmak isteyip istemeyecekleri) 	<p>Katılımcılardan Yurttaş Zirvesi öncesinde ve sonrasında veriler toplanmış ve bu konularda genel kamuoyu fikirlerini gösteren ayrı bir anketle karşılaştırılmıştır. Derinlemesine bilgi mülakatlarla elde edilmiştir.</p>
<p>Amaç 3: Kişiselleştirilmiş ve topluluk odaklı bakımın geleceği hakkında yerel ve ulusal düzeyde görünür bir toplumsal tartışma yaratmak.</p>	<p>Belli kriterler oluşturulmamıştır ancak başlangıçta iki veri toplama yaklaşımı önerilmiştir:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Medyanın bütün süreç boyunca faaliyeti nasıl izlediğinin incelenmesi ve bunun öneki istişare faaliyetleri hakkındaki haberlerle karşılaştırılması. — Toplumsal farkındalığı tespit etmek için bir kamuoyu anketi. 	<p>Pratikte iletişim faaliyetleri genel basın ilgisinden ziyade aşağıdakilere odaklanmıştır:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Tutarlı mesajların geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasıyla istişare sürecinin etkililiğini arttırmak. — "Sesler daha az duyulan" gruplara ulaşmak için ortaklarla beraber çalışarak istişare sürecinin kapsamının genişletilmesi. <p>Dolayısıyla bunlar faaliyetlerin ve başarıların değerlendirildiği kriterler haline gelmişlerdir.</p>
<p>Açıkça ifade edilmemiş amaç: Aşağıdakilere katkıda bulunmak:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Toplumsal tartışmaları canlandırarak yönetime olan güveni arttırmak ve — Hizmet kullanıcılarının ve sunucularının ihtiyaç ve kaygılarına cevap vererek kamusal sektör hizmet sunumunu iyileştirmek. 	<p>Başlangıçta herhangi bir kriter belirlenmemiştir ancak bu konuları araştıran mülakatlar için sorular geliştirilmiş ve veriler analiz edilmiştir. Bunlar aşağıdakiler gibidir:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Başlangıçta sürece duyulan güven — Katılım sonucunda yönetime duyulan güvenin artması — Hizmet kullanıcılarının ve sunucularının ihtiyaç ve kaygıları hakkında bilginin edinilmesini ve sürece dahil edilmesini sağlamak için farklı süreçlere verilen cevapların analizi 	

Katılım girişiminin değerlendirileceği kriterleri belirleme süreci, planlamanın en erken aşamasında amaçları belirlemek için son derece yararlı olabilir. Örneğin, sürecin ne kadar toplumla "işbirliği içinde çalışma" içerdiğinin test edilmesinin pratik sonuçları ve bunun nasıl ölçülebileceği hakkında düşünmek, yöntemlerin seçimini (hangi yöntemlerin bu sonuçları ortaya çıkaracağı) ve sürecin genel tasarımını, zamanlamasını ve kaynaklandırılmasını etkilemelidir. Bunlar, uygun sürecin tasarlandığından ve uygun yöntemlerin kullanıldığından emin olmaya yardımcı olacak ve ifade edilmiş amaçların tamamına ulaşılmasını sağlayacaktır.

Değerlendirme yapmak - neyi kapsamalı?

SSSBSK girişiminin tam raporu, değerlendirmenin kapsamı dışında olduğu düşünülen (her ne kadar mülakat yapılanlara sürecin harcanan paraya değip değmediğini düşündükleri sorulmuş olsa da) girdiler (maliyetler) dışında, ana çerçevede (sayfa 13-14) açıklanan bütün öğeleri kapsamıştır.

Değerlendirme raporu şunları içermektedir:

- Eklerle sunulan özet hakkında ayrıntılı bilgilerle değerlendirmenin yöntemi, mülakat süreci ve mülakat yapılanlara yöneltilen sorular;
- Katılım sürecinin amaçları ve ana çıktılarının / faaliyetlerin özeti (farklı yöntemlerin tarifini de içermektedir);
- Katılım sürecinin arka planı ve bağlamı (örneğin birinci basamak sağlık hizmeti kuruluşları ve stratejik sağlık kurumları işgücü ve yerel hizmetler üzerinde etkisi olması beklenen yeniden yapılanma hakkında aynı dönemde yerel düzeyde büyük istişare faaliyetleri gerçekleştirmekteydi ki bu, kurumların yerel SSSBSK istişarelerini yapma isteğini etkilemiştir);
- Katılım düzeyleri, farklı süreçlere kimin katıldığı, kullanılan yöntemler ve sonuçlar da dahil olmak üzere; her amacın (açıkça ifade edilmemiş amaç da dahil olmak üzere) ne dereceye kadar gerçekleştirildiği,
- Neyin işe yaradığı, neyin daha az işe yaradığı ve katılım, temsiliyet, taahhütler ve güvenilirlik, maliyetler, zamanlama, güven, politika tekrarı ve katılımın sonuçlarının entegrasyonu gibi özel dersler gibi gelecek için çıkarılacak dersler.

Değerlendirme yapmak - nasıl yapmalı?

- **Değerlendirmenin kapsamını belirlemek:**
- Değerlendirmenin genel amacı, "faaliyetin başlangıcında belirlenen amaçlara ulaşmak bakımından istişare faaliyetinin başarısını belirlemektir." Buna ilaveten, değerlendirme şu konuları dikkate alacaktır:
  - Başarıya nasıl ulaşıldı (belli bileşenler özellikle önemli miydi),
  - Başarısızlıklar kullanılan yaklaşım bakımından kaçınılmaz mıydı, yoksa uygulama yöntemine bağlı olarak mı ortaya çıktı ve
  - Herhangi bir fırsat kaçırıldı mı?

Dolayısıyla değerlendirme araştırmasının hem faaliyetin sonuçlarına (ne etkili oldu?) hem de neyin pratikte işe yaradığına (ne işe yaradı?) odaklanması gerekmektedir.

- Değerlendirme için belli bir bütçe ayrılmıştı ve süresi “mümkün olan en yakın zamanda” olarak belirlenmişti.
  - Her ne kadar, toplumun temsili bir kesimini almak ve “nadiren sesleri duyulan” grupları sürece dahil etmek gibi, çeşitli hedeflerin ne kadar tutturulabildiğini test etmek aynı derecede önemli ise de (denetim yaklaşımı), öğrenme yaklaşımı temel odak noktasını oluşturmaktaydı.
  - Değerlendirmenin bağımsızlığını pekiştirmek üzere Anayasal İşler Bakanlığı'nın başkanlığını yaptığı ve ele alınması gereken temel meseleler ve değerlendirme araştırma süreci hakkında tavsiyeler veren ve ortaya çıkan bulgular hakkında geri bildirim sunan bir hükümet birimleri danışma grubu oluşturuldu. Katılımcıların yalnızca bilgi ve görüşlerini sunmak konusunda sürece katılacaklarına karar verildi.
  - Raporun tamamının yayınlanmasına ve katılımcılardan bazı alıntılarının kullanılmasına ancak değerlendirme süreci içinde mülakat deşifrelerinin ve katılımcıların kimliklerinin gizli kalmasına karar verildi.
- **Veri toplama.** Niceliksel/istatistiksel ve niteliksel veri ve katılımcılardan alıntılar sağlayan ana süreçler aşağıdaki gibidir:
- Faaliyetlerde katılımcılar tarafından doldurulan anketler üzerinden toplanan verilerin ayrıntılı analizleri
  - Bütün ana müzakere faaliyetlerine (ulusal ve bölgesel) katılan katılımcılar, yereldeki faaliyetlerin organizatörleri, kolaylaştırıcılar ve süreç tasarımcıları, Sağlık Bakanlığı'ndan politika yapımcılar, paydaşlar (halk katılımının yanı sıra çalışan paydaş görev ekiplerinden) ve Sağlık Bakanlığı içinden süreci organize edenlerle yapılandırılmış mülakatlar. Bu mülakatlar, politikaya etki ile ilgili algılar bakımından geri bildirim alabilmek için katılım sürecinin sonunda, Beyaz Kitap'ın yayınlanmasından ve yeniden yapılan faaliyetten sonra gerçekleştirilmiştir.
  - Ana ulusal müzakere faaliyetlerinde gözlem.
- **Verilerin analiz edilmesi.** Veriler, katılım sürecinin hedef ve amaçları ve bu amaçların başarısı hakkında kararlaştırılan kriterlere uygun olarak analiz edilmiştir.
- **Bulguları test etmek.** Bulgular, hükümet birimleri danışma grubu ile test edilmiştir ve bu grup ayrıca taslak raporlar hakkında geri bildirim sunmuştur. Buna ilaveten, SSSBSK girişimi hakkında Bakanlar Kurulu Ofisi (Cabinet Office) Hükümet İletişim Birimi (kendileri danışma grubunda temsil edilmekteydi) tarafından bir seminer gerçekleştirilmiştir. Bu şekilde, gelinen aşamada bulgular hakkında çok değerli geri bildirim sunulmuştur ve değerlendirmenin nihai aşamasının tasarımı ve araştırmasında daha da iyi bir şekilde ele alınabilecek sorular ortaya çıkarmıştır.

- **Rapor yazımı.** Ana rapor, süreç, değerlendirme ve değerlendirmenin bulguları hakkında ayrıntılı bir tarif sunar. Ayrıca bir özet rapor yazılmış ve değerlendirme araştırması için mülakat yapılan herkese gönderilmiştir. İki rapor da Sağlık Bakanlığı'nın internet sitesinde Ağustos 2006'da yayınlanmıştır.
- **Değerlendirme sonrası.** Bu değerlendirmeden çıkan derslere dayanarak, merkezi yönetim tarafından müzakereci halk katılımı hakkında daha geniş rehberlik olasılığı da dahil olmak üzere, makaleler ve diğer yazılı çıktılar planlanmıştır

Başlangıçta önerilen kriterler

Amaç 1 – halk, hizmet sunanlar ve hükümetin politika önceliklerini belirlemek ve gelecekte sağlık hizmetleri için yeni yaklaşımlar tasarlamak üzere birlikte çalışmaları

Kriter	Koşul	Değerlendirme yöntemi
Kapsayıcı	Sesi az duyulan grupların sürece dahil edilmesi	Süreç incelemesi
	Orantısız olarak etkilenen grupların sürece dahil edilmesi	Süreç incelemesi
Temsili	Katılımcıların demografik / yaklaşımsal olarak önyargılı olmamaları	Süreç incelemesi
Açık / Şeffaf	Süreç analizi	Süreç incelemesi
	Katılımın ne kadar açık olduğu	Süreç incelemesi / Paydaş mülakatları
Etkili	Zamanlama / Sonuçların asimilasyonu	Süreç incelemesi
	Sonuçlar ve nihai kararlar arasındaki ilişki:	Süreç incelemesi
	— Politikanın sürecin sonuçlarını yansıttığının delilleri — Politika sürecindeki süreçten dolayı değişiklikler hakkındaki deliller	Beyaz Kitap'ın süreç sonuçlarına ilişkin olarak incelenmesi Politika yönlendirme mülakatları
Diyalojik	Süreçler ve görevler hakkında paylaşılan anlayışlar	Katılımcı An., Paydaş An., Katılımcı Mülakatı, Politika yönlendirme mülakatları, Paydaş mülakatları, Gözlem
	Seslerin eşitliği (Çerçeve belirleme – konuları dile getirme becerisi, faaliyet)	Katılımcı An., Paydaş An., Katılımcı Mülakatı, Politika yönlendirme mülakatları, Paydaş mülakatları, Gözlem, Süreç İnceleme
	Amaçlar hakkında paylaşılan görüşler	Katılımcı An., Paydaş An., Katılımcı Mülakatı, Politika yönlendirme mülakatları, Paydaş mülakatları
	Öğrenme olanağı	Katılımcı An., Paydaş An., Katılımcı Mülakatı, Politika yönlendirme mülakatları, Kolaylaştırıcı mülakatı, Paydaş mülakatları
	Bilgilendirmede önyargı olmaması	Katılımcı An., Paydaş An., Katılımcı Mülakatı, Kolaylaştırıcı mülakatı, Paydaş mülakatları, Gözlem, Süreç incelemesi
	Kolaylaştırmada önyargı olmaması	Katılımcı An., Paydaş An., Katılımcı Mülakatı, Kolaylaştırıcı mülakatı, Paydaş mülakatları, Gözlem, Süreç incelemesi

Amaç 2 – politika karar alma sürecinde daha yüksek halk katılımı düzeyleri		
Kriter	Koşul	Değerlendirme yöntemi
Çıkar	İstişare faaliyetinin sonucu bakımından toplumun çıkarı	Kamu An., Katılımcı Mülakatları
	Katılımcı çıkarı politikası	Katılımcı An., Paydaş An., Katılımcı Mülakatı, Paydaş mülakatları
Önem	Faaliyete yönelik toplumun tutumu	Kamu An.
	Katılımcıların önem algıları	Katılımcı An., Paydaş An., Katılımcı Mülakatı, Paydaş mülakatları
Anlayış	Bu sonuçların göreceli önemi hakkında hükümetin görüşü	Politika yönlendirme mülakatları
	Faaliyetin amacı hakkında toplumun anlayışı	Kamu An.
	Katılımcıların risk ve getiriler hakkındaki görüşü	Katılımcı mülakatları, Paydaş mülakatları
	Katılımcıların politika süreci hakkındaki görüşleri	Katılımcı mülakatları, Paydaş mülakatları
Güven	İstişare faaliyetine duyulan toplumsal güven	Kamu An.
	İstişare faaliyetine katılımcıların duyduğu güven	Katılımcı An., Paydaş An., Katılımcı mülakatları, Paydaş mülakatları
	Katılımcıların hükümete ve politika sürecine duydukları güven	Katılımcı mülakatları

Amaç 3 –yerel ve ulusal düzeyde görünür bir toplumsal tartışma yaratmak		
Kriter	Koşul	Değerlendirme yöntemi
Medya ilgisi	Beyaz Metne ilginin boyutu	Medyanın izlenmesi
	İstişare faaliyetine olan ilginin boyutu	Medyanın izlenmesi
Toplumsal farkındalık	İstişare faaliyeti hakkında farkındalık	Kamu An.
Halkın katılımı	Katılan kişilerin sayısı	Süreç İncelemesi

Süreç İncelemesi = Süreçlerin/sonuçların geriye dönük olarak incelenmesi, masa başı

Katılımcı An. = Faaliyetlerde halktan katılımcılara dağıtılan anketler

Paydaş An. = Yerel faaliyet katılımcılarına veya organizatörlerine dağıtılan anketler

Paydaş Mülakatı = Yerel faaliyetlerin katılımcı ve organizatörleri ile derinlemesine mülakatlar

Katılımcı Mülakatları = Katılımcılarla derinlemesine mülakatlar

Politika yönlendirme mülakatları = Politika ve siyaset yönlendiricileriyle derinlemesine mülakatlar

Kolaylaştırıcı mülakatları = Faaliyetlerdeki kolaylaştırıcılar ve süreç tasarımcıları ile derinlemesine mülakatlar

Kamu An. = Kamuoyu anketleri

Gözlem = Faaliyete katılım Medya İzleme

.....

1. http://www.dh.gov.uk/NewsHome/YourHealthYourCareYourSay/YourSayArticle/fs/en?CONTENT_ID=4138539&chk=Voane/

2. <http://www.sharedpractice.org.uk>

Ek 4

İyi uygulama ilkeleri

Bu ekte, halkın katılımı konusunda geniş deneyimleri olan üç ana ulusal ve uluslararası kaynaktan iyi uygulama ilkeleri sunulacaktır: Involve, Uluslararası Halk Katılımı Derneği ve Çevre Konseyi. Planlanan katılım faaliyetinin türüne göre farklı ilkeler uygulanabilir, dolayısıyla aşağıdakiler bir dizi seçenek sunmaktadır.

Involve

Involve'un *İnsanlar ve Katılım. Yurttaşları karar alma sürecinin merkezine nasıl oturturuz* (2005) başlıklı yayını halk katılımında iyi uygulama için aşağıdaki ilkeleri önermektedir:

- Fark Yaratmak: Katılımın amacı belirlenen amaçla ilgili olarak bir değişikliğe neden olmaktır; ayrıca katılan kişilerde de öğrenme, güven ve aktif yurttaşlık hissi bakımından değişikliğe neden olabilir. Bu, bütün tarafların değişime aktif olarak bağlı olmasını gerektirmektedir.
- Gönüllü. İnsanlar katılmaya teşvik edilebilir, hatta katılım için kendilerine ücret bile ödenebilir, ancak etkili katılım kişilerin katılmayı kendilerinin seçmiş olmasını gerektirir. Katılım zorunlu olamaz.
- Amaç, hakkında şeffaflık, dürüstlük ve açıklık, sınırlar(neyin değiştirilebileceği ve değiştirilemeyeceği), kim katılabilir ve nasıl ve sonuç olarak ne olacak (sonraki adımlar).
- Süreci iyi yönetmek ve sonuçlara ulaşmak için yeterli kaynaklar.
- Geleneksel olarak dışlanan grupların katılımı uygun olduğunda, bu gruplara özel destek ve teşviklerle, faaliyetin amacına bağlı olarak, temsili ve/veya kapsayıcı, uygun katılımcılar.
- Hiçbir katılımcının toplantı yerine ulaşmak bakımından fiziksel erişim sorunları, zamanlama, uygun destek (örneğin çocuk bakımı) yokluğu vb. nedeniyle süreçten dışlanmaması için erişilebilirlik.
- Hesap verebilirlik. Katılımcı süreçler sürece dahil olan herkese (faaliyeti yürüten / yetkilendiren kuruluş ve daha geniş "topluluk" da dahil olmak üzere) hesap verebilir olmalıdır. Bu iyi kayıt tutma ve hem süreçlerin hem de sonuçların raporlanmasını gerektirir.
- Yetki. Katılımcı süreçlerin kararlaştırılan amaçlara ulaşmak bakımından yeterli yetkisi olmalıdır. Bu mevcut yetki paylaşımı düzenlemelerinde bir değişiklik gerektirebilir.
- Öğrenme ve gelişim. Katılımcı süreçler, sürece katılan herkes için karşılıklı öğrenme ve gelişim ortamını desteklemeyi hedeflemelidir.

Uluslararası Halk Katılımı Derneği (IAP2)

IAP2 Co-Intelligence Institute tarafından "Akıllı Demokratik Süreci ve Halk katılımında Kolektif Akıllı Desteklemek" için geliştiren ilkeleri destekler (www.iap2.org).

Akıllı demokratik süreçler, paylaşılan anlayışları derinleştirmek ve bütün topluluk veya toplum için uzun dönemli fayda sonuçlarını ortaya çıkarmak için topluluğun veya toplumun çeşitliliğini kullanan süreçlerdir. Bütün halk katılımları bu amaca hizmet etmez. Halkın katılımı, kolektif kararlar almak, sosyal sorunları çözmek ve paylaşılan görüşler yaratmak gibi demokratik süreçlerle ilgili kolektif aklı ve bilgeliği geliştirebilir veya azaltabilir. Aşağıda sunulan ilkeler akıllı demokratik süreçler tasarlamak için rehberlik edebilirler.

1 İlgili herkesin perspektifini dahil et

Akıllı bir demokratik sürece dahil edilen perspektiflerin çeşitliliği, sonuçtan etkilenen insan topluluklarının çeşitliliğine yakın olacaktır. Buna ilaveten, topluluğun akli ve ortaklığı bütün ilgili perspektiflerin - bütün ilgili görüşlerin, kültürlerin, bilgilerin, deneyimlerin, ihtiyaçların, çıkarların, değerlerin, katkıların ve hayallerin – adaletli ve yaratıcı bir şekilde sürece dahil edilmesinden kaynaklanır. Bunun yanı sıra, merkezi olarak bir meseleye dahil olanların, daha az dahil olanların ve dahil olmayanların – birbirine benzemeyen perspektifleri nedeniyle – bu meselenin akıllıca bir şekilde çözülmesi için yapacakları özgün katkılar vardır. Perspektiflerin yaratıcı bir şekilde dahil edilmesi kişilerin mekanik bir şekilde dahil edilmesinden daha fazla bilgi ortaya çıkarır.

2 Kişilerin katılımını güçlendirmek

İnsanlar demokratik kararların yapılmasına veya onaylama süreçlerine ne kadar katıldıklarını hissedersen – ya doğrudan ya da tanınmış temsilciler aracılığıyla –bu kararların uygulanmasını o kadar desteklerler. Bu, özellikle kendilerini veya kendi güçlerini sürecin içinde hissetmeleri – yani kendi çeşitli katkılarının nihai sonuca etkisini açık olarak görebilmeleri- ölçüsünde geçerlidir. Dolayısıyla, uzmanlık ve liderlik, "Biz, İnsanlar..." ile başlayan karar alma süreçlerinin ve ortak refahı korumak üzere demokratik olarak yetkilendirilmiş herhangi birinin tepesinde değil de bunların gerçekleşmesine imkan veren bir yerde durursa demokrasiye ve kolektif akla hizmet edecektir.

3 Farklı bilinç türlerini harekete geçirmek

Topluluk aklı, hikayelerin (tüm duygusal içerikleriyle birlikte), gerçeklerin, ilkelerin, aklın, içgüdü'nün ve merhametin etkileşiminden doğar. Bunlardan herhangi biri süreci domine eder veya sürece katılmazsa, sonuç daha az akli içerecektir.

4 Kaliteli diyalogu sağlamak

Diyalogun en etkili sınavı ortaklığı ve çeşitliliği (uyuşmazlık da dahil olmak üzere) yaratıcı bir şekilde kullanma becerisidir. Diyalogun istenen sonuçlar bakımından kalitesi için üç test vardır: Anlayışı derinleştirmekte midir? İlişkiler kurmakta mıdır? Olasılıkları arttırmakta mıdır? Pek çok toplumsal forumun kaliteli diyalogu sağlamak için iyi yapılan kolaylaştırmaya ihtiyacı vardır.

5 Devam eden katılımcı süreçler oluşturmak

Akıl öğrenme kapasitesi anlamına geldiği ve öğrenme devam eden bir süreç olduğu için, kolektif akıl kendisini en güçlü olarak devam eden, tekrarlı ve tüm

topluluk veya toplum tarafından resmen tanınmış demokratik süreçlerde gösterecektir. Tek bir kez gerçekleşen faaliyetler (daha büyük ve devam eden bir demokratik sürecin parçası olmayan halka açık toplantılar ve konferanslar gibi) bütün topluluk veya toplum için kolektif aklı ortaya çıkarma kapasiteleri bakımından sınırlıdır. Bu ilkelere uygun olarak yapılan resmi düzenli yurttaş tartışmalarının kurumsallaştırılması kolektif aklı maksimize edecektir.

6 Pozisyonları ve teklifleri kazanç olarak kullanmak

Pozisyon ve tekliflere erken bir safhada odaklanmak en iyi muhtemel sonucun ortaya çıkmasını engelleyebilir. Genel olarak, kolektif akıl, mevcut pozisyonları, teklifleri ve çözümleri, bunların çözmek için yaratıldığı durumları araştırmak için birer dayanak olarak alan araştırmacı bir yaklaşımla başlanarak desteklenir.

Bu tekliflerin ortaya çıkmasına neden olan varsayım, çıkar, ihtiyaç, değer, vizyon, deneyimleri vb. ortaya çıkarmak genellikle yeni ve daha iyi çözümlerin ortaya konması için anlayışı ve ilişkiyi derinleştirir.

7 Kişilerin seslerinin tam anlamıyla duyulduğunu hissetmelerine yardımcı olmak

Kişiler kendi seslerinin tam anlamıyla duyulduğunu ne kadar hissederse, diğerlerini de o kadar dinleyecekler ve sonunda ortaklaşa tartışma ve beraberce yaratıcı sorun çözümü süreçlerine o kadar katılacaklardır.

Çevre Konseyi

Çevre Konseyi (TEC) hem pratikten (kamusal, özel ve gönüllü sektör sponsorları için paydaş diyalogu süreçleri tasarlama ve yürütme deneyimlerinden) hem de başarılı kolaylaştırma eğitim kurslarının geliştirmelerinden son on yılda bir paydaş diyalogu modeli geliştirmişlerdir. TEC'in paydaş diyalogu eğitimi el kitabı, paydaş diyalogunda iyi uygulamalar için, aşağıda sıralanan 12 ilkeyi içermektedir:

- **Paydaş Diyalogu, sonuç ile ilgili bir çıkarı bulunan bütün çıkar gruplarını sürece dahil eden kapsayıcı bir süreçtir.** Bu, karar alıcıları, karardan doğrudan etkilenen kişileri ve kararın uygulanmasını destekleyebilecek veya buna engel olabilecek kişileri içerir. Diyalog zaman zaman genellikle dışlanan kişileri de içerir.
- **Diyalog toplantıları, nihai sonuç ile ilgili herhangi bir çıkarı olmayan bağımsız profesyonel kolaylaştırıcılar tarafından tasarlanır ve kolaylaştırılır.** Kolaylaştırıcı esasa ilişkin konularda herhangi bir pozisyon almaz. Roller, sürecin adil olmasını ve toplantıların mümkün olduğunca üretken olmasını – örneğin belirli kişiler veya çıkar grupları tarafından domine edilmesinin engellenmesi – sağlamaktır. Kolaylaştırıcı ayrıca, genellikle zor konularda tipik "şehir meclisi" toplantılarının değerini azaltan yıkıcı davranışları da kontrol edecektir.
- **Gündem ve süreçle ilgili sorumluluk bütün paydaşlarca**

- paylaşılır.** Pek çok süreç, gündem katılımcıların ihtiyaçlarını karşılamadığı için daha baştan başarısız olur. Diyalog sürecinde kolaylaştırıcı, gerçekten önemli olan konuları ele alan bir gündem ve çalışma programı geliştirmek üzere katılımcılara yardımcı olur.
- **Diyalog gerçek sorunlara pratik çözümler getirir** – ve süreç paydaşların katılımını maksimize ettiği için bu çözümler genellikle uzun soluklu olur. Özellikle yüksek çatışma içeren veya karmaşık konular için uygundur.
  - **Kişiler eşit olarak katılır.** Paydaş diyalogu katılım için eşit bir çalışma alanı yaratmayı amaçlar.
  - **Diyalog iki yönlü bir süreçtir.** İki yönlü bir iletişim için daha fazla zaman tanımak üzere, geleneksel ve önceden hazırlanmış sunumlar minimumda tutulmalıdır.
  - **Süreç çıkarların, değerlerin, duyguların, ihtiyaçların ve korkuların ifade edilmesine izin verir.** Bazı istişare süreçlerinin aksine, paydaş diyalogu, neyin "gerçek" veya "önemli" veya "akılcı" olduğu konusunda bir yargıda bulunmadan söylenen her şeye değer verir.
  - **Süreç yeni anlayışları ve ilişkilerin geliştirilmesini teşvik etmeyi amaçlar.** Bu "görünmez ürünler", katılımcıların beraber hareket etmelerini veya sürecin sonucu uygulamalarını sağlamak için genellikle çok büyük öneme sahiptir.
  - **Paydaş diyalogu süreçleri görünür ve şeffaf bir şekilde, ve paydaşların kayıtların içeriği ve doğruluğu üzerinde kontrolü olmasına izin vererek kayıt altına alınır.** Kolaylaştırıcılar genellikle toplantıları büyük sayfalara kaydeder ve fotoğraflar veya açık şekilde kaydedilen her şeyin tam deşifresi olarak bir kayıt çıkartırlar.
  - **Diyalog süreçleri bir ortak zemin bulmayı ve kurmayı amaçlar.** Bunun aksine, geleneksel süreçler, fikir ayrılıklarına odaklanır (ve dolayısıyla bunları büyütürler) ve dolayısıyla katılımcılar genellikle zaten aynı fikirde oldukları önemli alanları fark etmezler.
  - **Süreç odak noktası geçmişten geleceğe almayı amaçlar.** Bu, yapıcı olmayan suçlamaları engellemeye yardımcı olur ve gelecek için paylaşılan sorumluluklar yaratır. (Ancak genellikle, geçmişteki gerçek veya hayali sorunların dillendirilebileceği bir başlangıç süresine ihtiyaç olacaktır.
  - **Diyalog süreçleri yaklaşımları bakımından tekrarlayıcıdır.** Aynı konuların, paylaşılan çözümlerin geliştirilebilmesi için birden fazla kez ele alınmaları gerekebilir. Hâlbuki geleneksel yöntemler, katılımcıların başlangıçtaki müzakere pozisyonlarından ayrılmalarını teşvik etmeyen "anlık" istişarelere veya bütünden bağımsız faaliyetlere dayanırlar.

Ek 5

Diğer katılım rehberleri

Halkın yönetime katılımı konusunda belirli konular veya kuruluşları içeren pek çok rehber bulunmaktadır. Aşağıdaki listede bazı en iyi bilinen ve en faydalı rehberler bulunmaktadır. Burada anılan rehberlerden bazıları yerel düzeyde halkın katılımıyla ilgilidir ve bu listeye içerdikleri ilkeler ve iyi uygulamalar merkezi yönetim girişimlerine katılım konusunda da aynı derecede geçerli olduğu için alınmışlardır.

Kamu Kuruluşları Kaynaklı Rehberler

Audit Commission (1999) Listen Up Effective Community Consultation [Dinle: Etkili Topluluk İstişaresi] Audit Commission, Abingdon <http://www.audit-commission.gov.uk/reports/AC-REPORT.asp?CatID=&ProdID=EA01768C-AA8E-4a2f-99DB-83BB58790E34>

Cabinet Office (2002) Viewfinder: A Policy Makers Guide to Public Involvement. [Kadraj: Halkın katılımı için Politika Yapıcının Rehberi] Cabinet Office, Londra. <http://www.policyhub.gov.uk/docs/Viewfinder.pdf>

Cabinet Office (2003) Guidance on the Code of Practice on Consultation. [Toplumsal İstişare hakkındaki Pratiklerin İlkeleri Rehberi] Cabinet Office, Londra. <http://www.cabinetoffice.gov.uk/regulation/consultation-guidance>

DETR (1998) Guidance on Enhancing Public Participation in Local Government. [Yerel Yönetime Halkın katılımını Geliştirmek için Rehber] DETR, Londra. Özet: http://www.odpm.gov.uk/stellent/groups/odpm_localgov/documents/page/odpm_locgov_023831.hcsp

Home Office (2004) What works in community involvement in area-based initiatives? [Alan bazlı girişimlere topluluğun katılımında ne işe yarar?] Home Office RDS OLS (online rapor) 53/04. <http://www.homeoffice.gov.uk/rds/onlinepubs1.html>

Office of the Deputy Prime Minister (2002) Public Participation in Local Government: A Survey of Local Authorities. [Yerel Yönetime Halkın katılımı: Yerel Makamlar hakkında bir Araştırma] ODPM, Londra. <http://www.interactweb.org.uk/papers/ODPMPublicParticipationinLG.pdf>

The Scottish Office (2000) Involving Civil Society in the Work of Parliaments. [Sivil Toplum Parlamento Çalışmalarına Dahil Etmek] The Scottish Office, Edinburgh. <http://www.scotland.gov.uk/government/devolution/cpsp-00.asp>

Scottish Parliament (2004) Participation Handbook. [Katılım El Kitabı] ScottishParliament,Edinburgh.http://www.scottish.parliament.uk/vli/participationHandbook/Participation_Handbook_6th_August_2004.pdf

Diğer Rehberler

Involve (2005) People and Participation. How to put citizens at the heart of decision-making. [İnsanlar ve Katılım: Yurttaşları karar alma sürecinin kalbine nasıl koymalı] Involve ve Together We Can, Londra. <http://www.involving.org>

New Economics Foundation (1998) Participation Works!: 21 techniques of community participation for the 21st century. [Katılım İşe Yarar: 21. yüzyıl için 21 halk katılımı tekniği] New Economics Foundation, Londra. <http://www.idea-knowledge.gov.uk/idk/aio/84709>

POWER Inquiry (2005) Beyond the Ballot - 57 democratic innovations from around the world. [Seçim Sandığının Ötesinde – Dünyanın dört yanından 57 demokratik yenilik] POWER Inquiry, Londra. http://www.powerinquiry.org/publications/documents/BeyondtheBallot_000.pdf

Research Councils UK (2002) Dialogue with the public: Practical Guidelines. [Toplum ile diyalog: Pratik Rehber İlkeler] Research Councils UK, Londra. www.rcuk.ac.uk/guidelines/dialogue/guide.pdf

Warburton, D. (2001) Evaluating Participatory, Deliberative and Co-operative Ways of Working. [Katılımcı, Müzakereci ve Ortaklaşa Çalışma Yöntemlerini Değerlendirmek] InterAct, Londra çalışma makalesi. <http://www.sharedpractice.org.uk>

Wates, N. (2000) The Community Planning Handbook: How People can Shape their Cities, Towns and Villages. [Topluluk Planlama El Kitabı: İnsanlar Nasıl Şehirlerini, Kasabalarını ve Köylerini Şekillendirir] Earthscan, Londra. İlgili bir web sitesi için bkz.: <http://www.communityplanning.net/>

Wilcox, D. (1994) The Guide to Effective Participation. [Etkili Katılım Rehberi] Partnership Books, Brighton. <http://www.partnerships.org.uk/guide/>

Fark Yaratmak:

Merkezi yönetime halkın katılımını değerlendirmek için rehber

Halk katılımı kamusal politika yapımının merkezi bir öğesi haline gelmiştir. Bütün yönetim düzeylerindeki karar alıcılar politika yapma süreçlerine yurttaşları ve paydaşları giderek daha fazla dahil etmektedirler. Faaliyetler, on binlerce kişinin katıldığı büyük çaplı istişarelerden, odak grup araştırmalarına, online tartişma forumlarına ve küçük tartişma amaçlı yurttaş jrilerine kadar pek çok farklı seçeneği içerir.

Bu halk katılımı değerlendirme rehberi, bu faaliyetleri planlayan, organize eden veya finanse edenlere, etkili halk katılımını yaratmakla ilgili farklı etkenleri anlamaları için yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Planlayıcılara, ulaşılabilir amaçlar belirlemeleri ve ölçmeleri, etkisini değerlendirmeleri ve gelecekteki uygulamalar için çıkarılacak dersleri belirlemeleri için yardımcı olur.

Rehber açık bir dil, basit yönergeler, örnek vakalar ve bir sözlük kullanarak merkezi yönetimde veya bunun ötesinde bir halk katılımı sürecini yürütme veya yetkilendirmeye dahil olan herkes için değerli bir araçtır.

Çeviri Hakkında

Bu rehber Stratejik Planlama ve Politika Geliştirmede Katılımcılık Projesi kapsamında Türkçeye evrilmiştir. Proje Birleşik Krallık Stratejik Program Fonu–Avrupa’yı Birleştirme Programı tarafından desteklenmektedir. TEPAV tarafından yrtlen projenin ana yararlanıcısı Devlet Planlama Teşkilatı olup stratejik plan yapmakla yükümlü merkezi yönetim kuruluşları projenin hedef kitesini oluşturmaktadır.

www.involve.org.uk

www.sharedpractice.org.uk

ukinturkey.fco.gov.uk

www.dpt.gov.tr

www.tepav.org.tr